

HÉT ALGEMEEN MAÇONNIËK TIJDSCHRIFT

VMM

◇ JAARGANG 71, SEPTEMBER 2017, NR. 4

SPECIALE EDITIE

1717-2017

300
JAAR

Sesam, open u!

DE MAGIE VAN DE LOGE

17 MAÇONNIEKE AUTEURS M/V OVER
EEN SPEL VAN BETEKENIS
EN VERBEELDING

SAMENSTELLING EN REDACTIE WILLEM VERSTRAATEN

Uitgave van de Maçonnieke Stichting Ritus en Tempelbouw

*Over enkele weken
verschijnt
'De Magie van de Loge',
een bijzonder boek dat
geheel gewijd is aan de
beleving in de loge.
Een feest van herken-
ning voor iedere vrij-
metselaar, maar ook
een unieke kans voor
de geïnteresseerde bui-
tenstaander om de loge-
arbeid méé te beleven.*

*Een evocatie van
de beleving van
de vrijmetselarij
van binnenuit*

Een waardevol geschenk voor ieder die zin zoekt

264 pagina's, rijk geïllustreerd, luxe gebonden en met stofomslag
ISBN 978 90 8031584 6 — Prijs € 24,50

Verschijnt op 23 september, verzending van bestelde exemplaren direct daarna.

Bestel nu al 'De Magie van de Loge', voor uzelf, als cadeau voor een kennis,
of als promotiemateriaal voor uw loge. Ga naar de website:

www.ritusentempelbouw.nl

VM 'De vrijmetselarij biedt zoekende mensen een zingevingmethode in een vertrouwde omgeving die met behulp van rituelen en symbolen leidt tot zelfontplooiing, broederschap en daardoor een betere samenleving.'

Hét algemeen maçonniek tijdschrift
Uitgave van de Orde van Vrijmetselaren
onder het Grootoosten der Nederlanden
Javastraat 2B,
2585 AM Den Haag.
Tel. 070-3460046
Fax 070-3615919
orde@vrijmetselarij.nl
www.vrijmetselarij.nl

ISSN 2213-1825

Abonnementen

Adresmutaties gelieve te sturen naar:
thesaurie.orde@vrijmetselarij.nl

Hoofdredactie

Henk Hendrikx
vm.redactie@vrijmetselarij.nl

Redactie

Rinus van Warven - Jaap Zwart Philip Visser
- Frans Krap - Ed Worm (secretaris)

Columnisten

Jeroen Berkhout - Hans - Wissema - Ed Worm

Cartoon

Kees Sparreboom

Beeldredacteur en fotografie

Paul Mellaart

Advertenties

COAD, dhr. Gerwin van de Moosdijk
+31 (0)40 25 12 125
+31 (0)6 48 484 284

Vormgeving

MasterColors Media BV
Eindhoven

Kopij naar

Henk Hendrikx
Zandeland 27
5658 AK Eindhoven
vm.redactie@vrijmetselarij.nl

Van de auteurs van geplaatste stukken wordt verwacht dat zij akkoord gaan met (gedeeltelijke) doorplaatsing op de website van de Orde van Vrijmetselaren.

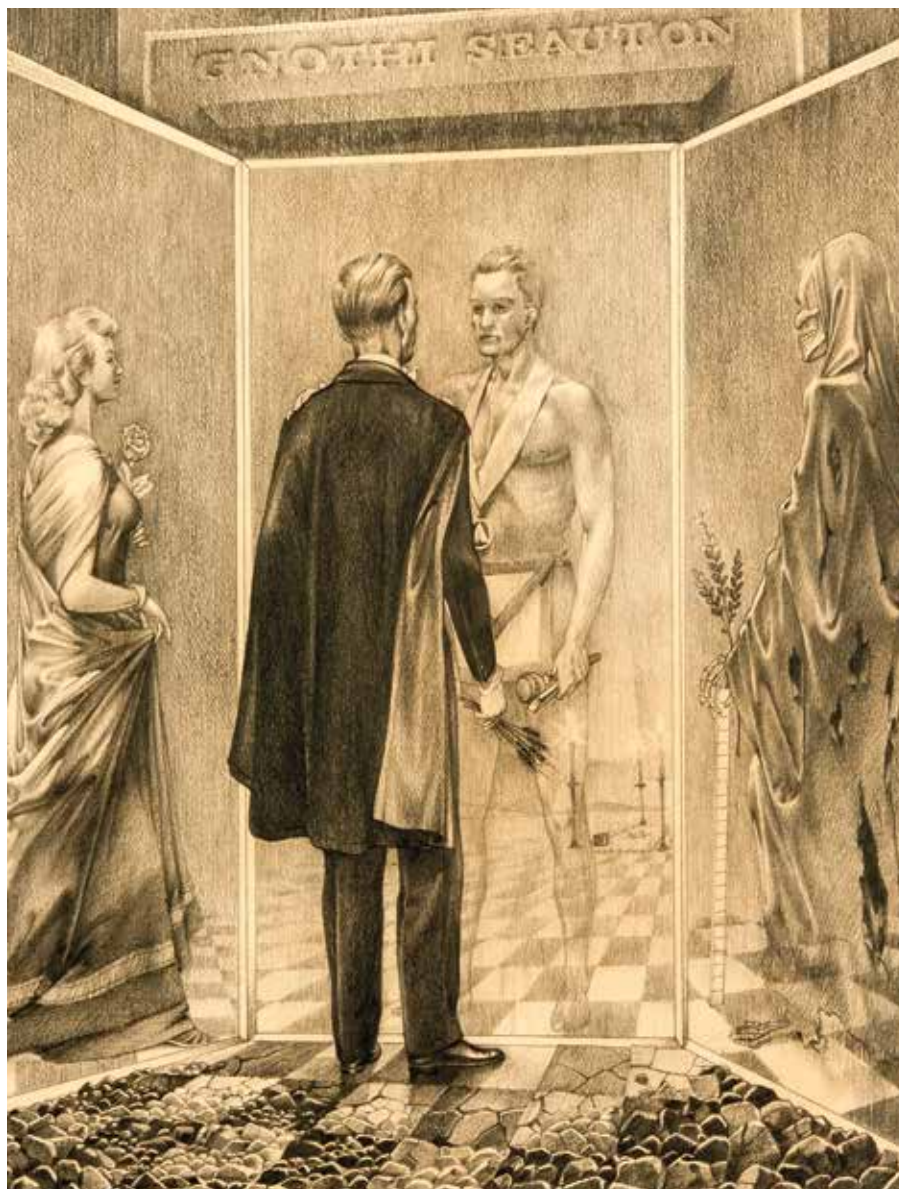
Advertenties

Aanlevering per e-mail naar:
vm.advertenties@vrijmetselarij.nl
Advertenties kunnen zonder opgave van redenen geweigerd worden.

Copyright

Orde van Vrijmetselaren onder het
Grootoosten der Nederlanden

Het is niet toegestaan tekst en/of foto's in welke vorm dan ook over te nemen uit dit tijdschrift zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Antwoorden...

Wat is vrijmetselarij? Is het een sekte? Een levensbeschouwing? Misschien een religie? Of een systeem van politiek gedreven overtuigingen? Een elitair gedachtegoed van ethische codes?

Waarom noemen vrijmetselaren elkaar broeders? Is het dan een broederschap? Wereldwijd? Waarop is die dan gebaseerd? En wat betekent het voor een vrijmetselaar?

Wat doen vrijmetselaren eigenlijk in hun loges? Welke rituelen voeren ze daar op achter de gesloten deuren? Wat hebben 'ruwe stenen' daarmee te maken? En wat is de Koninklijke Kunst?

Het antwoord op al deze – en nog meer – vragen, leest u in deze speciale editie van 'Vrijmetselarij' naar

aanleiding van het 300-jarig bestaan van de vrijmetselarij. Het magazine bevat een uitgelezen mix van interviews, achtergronden, beschouwingen en columns die de vrijmetselarij in bijna alle facetten presenteert. En heeft u na het lezen nòg meer vragen of wilt u gewoon nòg meer weten over de vrijmetselarij, klop dan eens aan bij een van de loges in uw regio; de adressen zijn te vinden op www.vrijmetselarij.nl.

De redactie wenst u veel inspiratie en leesplezier toe.

Met vriendelijke groet,

Ed Worm, redactie secretaris,
namens hoofdredacteur
Henk Hendrikx

INHOUDS opgave

3 Voorwoord

4 Inhoudsopgave

6 Interview – 'Hamer en beitel vormen een eenheid met de gebruiker'

Dagelijks hanteert hij hamer en beitel. Dagelijks kapt hij aan de ruwe steen. Niet als vrijmetselaar, maar als een professionele steenhouwer. En dat doet hij al zo'n 30 jaar. Een echte ambachtsman dus.

9 Achtergrond – Wat is vrijmetselarij? - Levenshouding voor de vrije burger

De vrijmetselarij gaat uit van ieders recht om zelfstandig te zoeken naar waarheid, streeft naar de algemene broederschap der mensen, kweekt verdraagzaamheid, zoekt op wat mensen en volken vereent en tracht verdeeldheid weg te nemen.

12 Interview - Grootmeester over vrijmetselarij – 'Onderliggende waarden zijn zingeving en broederschap'

Een gesprek met de voorzitter van de Nederlandse vrijmetselarij, Grootmeester Gerrit van Eijk. Hij spreekt over 300 jaar broederschap, over toekomst en ontstaan, over het wel en wee van de vrijmetselarij. Maar vooral over de vraag of er een toekomst gloort voor de vrijmetselarij en of het interessant is vrijmetselaar te worden.

16 Beschouwing – Sekte, levensbeschouwing of religie?

Een van de vragen die aan vrijmetselaren het vaakst wordt gesteld gaat over het wezen van de vrijmetselarij. Is vrijmetselarij een sekte? Is het een levensbeschouwing? Een religie misschien? Of een ouderwets systeem van nutteloze overtuigingen? Een ingewikkeld stelsel van ethische codes? Wie zal het zeggen...

20 Serie – Gedacht-en-Goed – Wat betekent broederschap voor u?

22 Achtergrond – Vrijmetselaren en de mensenrechten – 'De geest van broederschap'

Vrijmetselaren hebben een grote rol gespeeld bij het vastleggen van de rechten van de mens. Het wordt nadrukkelijk aan de individuele vrijmetselaar overgelaten de grondslagen van de vrijmetselarij, te vertalen in politieke daden of godsdienstige keuzes.

6

9

12

16

22

24

24 Interview – 'Broederschap is iets dat veel dieper snijdt'

Vrijmetselaren spreken elkaar aan met de term 'broeder'. Wat houdt, 'broederschap' binnen de vrijmetselaarsgemeenschap in? Stafredacteur Frans Krap voelt broeder Ton Cozijnsen aan de tand.

27 Column – Uitzicht – Broederschap en broederliefde

28 Achtergrond – Over het woord en de inhoud – Koninklijke Kunst:

Het 'werk' dat vrijmetselaren verrichten, wordt 'Koninklijke Kunst' genoemd. Maar wat houdt dat nu precies in?

30 Serie – Gedacht-enGoed – Wat is de toekomst van de vrijmetselarij

32 Interview – 'De vrijmetselarij leeft en is voortdurend in beweging'

Vlaming Hugo De Cnodder staat in eigen land en in Nederland niet alleen bekend om zijn schitterend en bloemrijk taalgebruik. Het is vooral zijn onafgelaten ijveren voor 'grensoverschrijdende initiatieven binnen de vrijmetselarij'.

36 Interview – Vrijmetselarij Museum – De etalage van de Orde van Vrijmetselaren

In het gebouw van de Orde van Vrijmetselaren aan de Javastraat 2B in Den Haag heeft het Vrijmetselarij Museum een prominente plaats.

39 Reportage – Freemasons' Hall – Oase van vrijmetselarij

1717 is het officiële geboortjaar van de vrijmetselarij. Ruim 50 jaar later wordt Freemasons' Hall gebouwd en is sindsdien dé verzamelplaats van de vrijmetselarij.

42 Achtergrond - Rechten en plichten vrijmetselaar

44 Achtergrond - Vrijmetselaar worden

46 Cartoon – Welbeschouwd – 300 jaar vrijmetselarij

32

36

39

‘Hammer en beitel vormen een eenheid met de gebruiker’

Dagelijks hanteert hij hamer en beitel. Dagelijks kapt hij aan de ruwe steen. Niet als vrijmetselaar, maar als een professionele steenhouwer. En dat doet hij al zo'n 30 jaar. Een echte ambachtsman dus. “Een zuivere kubiek maken, is het moeilijkste dat er is!”, aldus de 59-jarige Wal Wouters uit Tilburg. Hij is een van bijna 30 ‘vrije’ steenhouwers die Nederland nog rijk is en heeft aan een flink aantal restauratieprojecten meegewerkt, zoals de Sint-Jan in Den Bosch. Een interview.

Tekst: Henk Hendriks – Foto's: Paul Mellaart.

Wal Wouters: 'De vrijmetselarij intrigeert me.'

De vrijmetselarij is Wal Wouters niet onbekend. “Toen ik als leerling-steenhouwer begon, stopte mijn leermeester mij een boekje toe over de vrijmetselarij. Geschreven door ene Zeevalking. Ik heb nooit geweten, waarom hij dat heeft gedaan. Maar daardoor ben ik me wel erin gaan verdiepen. Nu weet ik, dat de vrijmetselarij gewoon bij mijn vak hoort. Als je boeken leest

‘Weet je, een steenhouwer hóórt of hij het goed doet’

over kathedraalbouwers, dan is er altijd wel een hoofdstuk over de gilden, waaruit de vrijmetselarij voort zou zijn gekomen. De leden van die gilden, denk ik, waren gewoon zwervers die hun vakmanschap geheim hielden.”

Monopolie

“De vrijmetselarij intrigeert me. Het heeft iets mystieks. En ik heb altijd interesse in wat andere mensen denken, vinden en doen”, vertelt Wal Wouters. “Maar toetreden tot de vrijmetselarij... Nee. In dat boekje van Zeevalking

Door zich erin te verdiepen, weet Wal Wouters dat hamer en beitel in de vrijmetselarij een symbolische betekenis hebben.

staat ergens dat ik gehoorzaam moet zijn aan de wetten van het land. Dat voorschrijven, past niet zo bij mij.”

Hij is nu bijna twee jaar werkloos. Het bedrijf waarvoor hij werkte werd opgedoekt, omdat er geen opdrachten meer waren. Daarover vertelt Wal Wouters: “Er zijn nog maar drie grote steenhoudersbedrijven in Nederland. Die hebben een soort van monopolie gecreëerd en zorgen goed voor zichzelf. Ze hebben zelfs de opleiding tot steenhouwer naar zich toe getrokken. Voor andere restauratiebedrijven en voor individuele steenhouders zoals ik, is dat niet goed.”

Weinig energie

Door zich erin te verdiepen, weet Wal Wouters dat hamer en beitel in de vrijmetselarij een symbolische betekenis hebben. Daarover zegt de steenhouwer: “Hamer en beitel vormen een eenheid

met de gebruiker. Het gewicht van de hamer en de scherpte van de beitel geven het resultaat dat je nastreeft. Beide moet je met souplesse gebruiken; kracht is niet echt nodig. Als je weet hoe het moet, dan kost het werken met hamer en beitel je maar weinig energie om het mooiste resultaat te bereiken.” En de passer en de winkelhaak? “Ook dat zijn gereedschappen die in dit werk nog altijd nodig zijn. En al helemaal als je gotische elementen moet maken. Alle vormen die er bestaan, kunnen alleen daarmee gemaakt worden.”

Moelijkste

Het moeilijkste volgens Wal Wouters is het maken van wat in de vrijmetselarij ‘de zuivere kubiek’ wordt genoemd. “Voor steenhouders is een vierkant blok steen de basis van het eindresultaat. Het is het ‘basement’ van alles! En alleen van daaruit kan het ‘uitgroeien’

tot wat het moet zijn. Dat is dan vaak weer het werk van de beeldhouwer.”

“Het maken van een vierkant blok

‘Voor steenhouders is een vierkant blok steen de basis van het eindresultaat’

steen, is het moeilijkste dat er is! Je mag niet afwijken van de vastgestelde maatvoering. Het moet altijd haaks zijn. Verder mogen de vlakken niet hol en niet bol zijn. Ben je te voorzichtig, dan is een vlak vaak te bol. En twee bolle vlakken op elkaar gaan wankelen en passen dus niet bij elkaar. Het moet dus altijd vlak én haaks zijn. Sjoemelen is niet mogelijk. Pas als het vlak en

'Als je een steen écht vlak en écht haaks kunt hakken, dan pas kan je alles hakken!'

haaks is, is de vierkante blok perfect!"
"Er zijn trouwens veel leerlingen-
steenhouwer die juist hierdoor afhaken

'Als je weet hóe het moet, dan kost het werken met hamer en beitel je maar weinig energie om het mooiste resultaat te bereiken'

met hun opleiding. Het lukt hen niet het perfecte vierkante blok steen te krijgen. Het is een soort van natuurlijke selectie. Leren steenhouwen is een harde leerschool. Ik weet nog van mijn opleiding, dat als de meester niet tevreden was, dat hij dan gewoon een stuk uit je vierkante steen sloeg... Dan kon je dus gewoon weer opnieuw beginnen."

"Daarnaast vereist leren steenhouwen ook een grote mate van leergierigheid. Er zijn zoveel technieken die je je eigen moet maken. Daarom is het kunnen maken van een vlak en haaks vierkant blok steen zo belangrijk! Want als je een steen écht vlak en écht haaks kunt hakken, dan pas kan je alles hakken."

Horen

In de ruim 30 jaar dat Wal Wouters steenhouwer is, heeft hij zijn ambacht zien veranderen. Zo hebben bijvoorbeeld hamer en beitel steeds meer plaats moeten maken voor de zaagmachine. "Weet je, een steenhouwer hóort of hij het goed doet. Als je met de hand kapt, hoor je door de klankverandering, door de resonantie die door de slag van de hamer op de beitel opgeroepen wordt, of een steen gaat scheuren of niet. Een machine heeft dat niet, dus krijg je een resultaat dat niet altijd het gewenste resultaat is", weet Wal Wouters, die overigens het liefst met harde steen werkt.

"Met harde steen kan ik doen en laten wat ik wil. Ik kan het helemaal naar mijn hand zetten. Werken met zachte steen, zoals mergel, is telkens opnieuw een avontuur. Het is zo zacht, dat het onder je hand verpulverd en daardoor weet je dus nooit of je het goed doet."

Slag

Tot slot vertelt Wal Wouters nog over het werken aan de ruwe steen: "Naast weten hóe je hamer en beitel moet han-

teren, moet je ook een soort van slag hebben. Als je die slag hebt, dan heeft het steenhouwen iets meditatiefs. Het heeft een ritme, waardoor je er niet bij kunt nadenken. Als je dát hebt, dan is het resultaat altijd goed." ♦

Leren steenhouwen is een harde leerschool.'

Dit artikel is een herplaatsing van een eerdere publicatie.

Levenshouding voor de vrije burger

Vrijheid, verdraagzaamheid, broederschap. Drie trefwoorden waarmee de vrijmetselarij kan worden gekarakteriseerd. De vrijmetselarij gaat uit van ieders recht om zelfstandig te zoeken naar waarheid, streeft naar de algemene broederschap der mensen, kweekt verdraagzaamheid, zoekt op wat mensen en volken vereent en tracht verdeeldheid weg te nemen. Hoge idealen die zijn vastgelegd in de beginselverklaring. Toch is de vrijmetselaar geen wereldvreemde wereldverbeteraar. Vrijmetselaren willen positief en creatief denkende mensen zijn, die met beide benen op de grond staan.

Tekst: Mat Herben – Foto's: Paul Mellaart.

De vrijmetselaar komt in een loge om een beter mens te worden. Niet om beter te worden dan een ander, dat zou strijdig zijn met het uitgangspunt van de gelijkheid, maar om zichzelf te verbeteren. Een mens die beantwoordt aan zijn hoge roeping. Een mens bij wie denken, voelen en willen in harmonie zijn. In vrede met zichzelf en zijn omgeving. Iemand die zijn draai gevonden heeft. Vrijmetselaren zijn gewone mensen, wie niets menselijks vreemd is. Het is niet toevallig dat het 'Ken Uzelf' steeds weer aan hen wordt voorgehouden. In hedendaags Nederlands zouden we zeggen: 'Verbeter de wereld en begin bij jezelf'.

Essentiële punten

Een vrijmetselaar zal niet betweterig optreden, maar zijn mening vergelijken met die van een ander. De scheidslijn die gewoonlijk in de vrijmetselarij wordt getrokken, is: Denkt een kandidaat dogmatisch? Een vrijmetselaar zoekt zelfstandig naar waarheid. Iemand die de wijsheid in pacht denkt te hebben, is uitgezocht en heeft in de Orde dus niet veel te zoeken. De Orde is overigens niet tegen het dogma als leerstelling, wel tegen een dogma dat anderen dwingend wordt opgelegd. Veel vrijmetselaren zijn praktiserend lid van een kerk. Zij aanvaardden de geloofsartikelen vrijwillig en uit overtuiging. De vrijmetselarij geeft verdieping aan hun geloofsbeleving en gelegenheid tot dialoog met andersdenkenden.

Over een aantal essentiële punten zijn vrijmetselaren het zeker eens:

- Alle mensen zijn gelijkwaardig en deel van de algemene broederschap der mensen;
- Ieder mens heeft het recht zelfstandig te zoeken naar waarheid;
- Ieder mens is verantwoordelijkheid voor zijn eigen doen en laten;
- Ieder mens dient met toewijding te werken aan het welzijn van de gehele gemeenschap;

Methode

Vrijmetselarij is geen godsdienst, geen ideologie of levensbeschouwing. En zeker geen sekte of geheim genootschap. De Orde van Vrijmetselaren is een de-

De vrijmetselarij is ook een levenshouding voor deze tijd

mocratische vereniging, waarvan de leden streven naar verdieping van inzicht op geestelijk en zedelijk gebied. In dat streven staat de Orde natuurlijk niet alleen. Maar de vrijmetselarij onderscheidt zich van andere organisaties op dat terrein door haar bijzondere methode van werken. Zij maakt daarbij gebruik van symbolen en rituelen, die op zinnebeeldige wijze de levensloop

van de mens uitbeelden. Symbolen zijn hulpmiddelen bij het overbrengen van gedachten of gevoelens die vaak moeilijk onder woorden zijn te brengen. In het dagelijkse leven bedient de mens zich onbewust van talloze symbolen, waarvan iedereen meteen de bedoeling begrijpt: een bos bloemen, de trouwring, de nationale driekleur, het kruis, een handdruk, enzovoorts. Voor vrijmetselaren is hun symboliek een taal die zij verstaan, waar ter wereld zij elkaar ook ontmoeten. Waar het gesproken of geschreven woord misverstanden kunnen veroorzaken, scheidt die gemeenschappelijke symbolentaal eenheid tussen mensen met totaal verschillende maatschappelijke achtergronden, opvattingen en karakters.

In de vrijmetselarij neemt de bouw-symboliek, erfenis van de ambachtelijke loges uit de middeleeuwen, een zeer belangrijke plaats in. De vrijmetselaar ziet wereld en leven als een te voltooiën bouwwerk. Hij bouwt aan de tempel der mensheid, aan een betere wereld, waarbij hij zichzelf ziet een bouwsteen. Een geliefde uitdrukking is dat de mens een ruwe steen is, die moet worden bekappt en gepolijst tot een zuiver kubieke steen, zodat die gave steen kan worden ingepast in het bouwwerk van levende stenen.

Passer en winkelhaak vormen internationaal hét herkenningsteken van de vrijmetselarij. De passer wordt verbonden met de gedachte aan maatgeven, scheppen, afpassen. Hij is ook het symbool van de uitstralende Liefde uit het Oosten, het symbool van de Opperbouwmeester die alles ordent naar maat, getal en gewicht. De winkelhaak met zijn rechte hoek symboliseert de mens die het Licht ontvangt, de mens die zich in de 'rechte verhouding' weet te plaatsen tot de Opperbouwmeester en tot zijn medemens.

De vrijmetselarij is voortgekomen uit de bouwcorporaties van de middeleeuwen en is in haar huidige organisatievorm drie eeuwen oud. De betekenis van de vrijmetselarij als werkplaats van deugd en democratie is enorm geweest, vooral in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. De meeste 'founding fathers' van de VS waren vrijmetselaar, onder wie de eerste president George Washington. De meeste grote filosofen van de Verlichting waren vrijmetselaar, zoals Rousseau, Montesquieu, Voltaire, Lessing, Goethe, enzovoorts. Priesters en dominees waren vrijmetselaar. Beroomde musici van Mozart tot Duke

Vrijmetselarij respecteert ieders godsdienst.

Ellington. In Nederland schrijvers als Johannes Kinker, Multatuli en Frederik van Eeden. Politici als Winston Churchill en Franklin Roosevelt, en in ons land de socialist Willem Drees en de liberaal Pieter Oud. Stuk voor stuk onafhankelijke geesten.

Rituelen

Behalve door de bouw- en lichtsymboliek wordt de werkwijze ook gekenmerkt door de toepassing van rituelen, ceremoniële handelingen. Oudtijds kende mens tal van riten die in sterk aangepaste vorm voortbestaan als gebruiken bij geboorte, huwelijk, dood en andere belangrijke gebeurtenissen in een mensenleven. De vrijmetselarij is een inwijdingsgenootschap. In de loges wordt gewerkt in een stelsel van drie graden, te weten leerling, gezelschap en meester. Elk nieuw lid beleeft zijn plechtige toetreding op eigen wijze, afhankelijk van persoonlijke instelling, achtergrond en opvattingen over grote levensvragen. Het lijkt allemaal spel en dat is het in zekere zin ook. Maar dan wel een verheven spel met diepe waarden en betekenissen, die de deelnemer zelf moet ontdekken. Het kan hem helpen zichzelf beter te leren kennen en zijn antwoord te vinden op vragen naar het waarom en waartoe van zijn bestaan. In het algemeen, bij voldoende ijver, wordt de leerling na een jaar bevorderd tot gezelschap. Dan staan zelfontplooiing en dienen van de medemens centraal in het ritueel. Na wederom een jaar kan de verheffing tot meester plaatsvinden. De meestergraad verwijst naar offerbereidheid uit liefde tot de medemens en leert de vrijmetselaar zich te plaatsen in de juiste verhouding tot de Opperbouwmeester. Samen beelden de drie rituelen de levensgang van de mens uit, de reis van duisternis naar Licht.

Ontstaan

Er zijn vele wortels, zoals in Schotland en Frankrijk, maar Engeland is de bakermat van de vrijmetselarij. Daar bloeit in de 17e eeuw de Royal Society, een genootschap van vooruitstrevende wetenschappers, onder wie veel vrijmetselaren. In 1666 woedt in het grotendeels houten Londen een enorme brand, die 80% van de stad in as legt. Voor de wederopbouw in steen komen vanuit heel Europa bouwlieden en architecten naar Londen. Op Sint-Jansdag, 24 juni 1717, wordt in Londen door vier loges de eerste overkoepelende Grootloge opgericht. Dit wordt

Vrijmetselarij helpt tot zelfontplooiing.

gezien als de geboortedatum van de moderne vrijmetselarij. Daarna groeit de vrijmetselarij onstuimig. Mensen hebben even genoeg van alle politieke twisten en godsdienstoorlogen. In 1734 komen vrijmetselaren al bijeen in Den Haag, waar in 1756 de Orde van Vrijmetselaren onder het Grootoosten der Nederlanden wordt opgericht.

Proeftuin democratie

Dat de vrijmetselarij zich zo snel verspreidt, is niet verwonderlijk. In die tijd zijn er geen andere verenigingen waarin mannen met uiteenlopende beroepen en maatschappelijke achtergronden, met verschillende politieke en levensbeschouwelijke overtuigingen, elkaar kunnen ontmoeten. Tegenwoordig is dit zich nauwelijks voor te stellen met de overvloed aan politieke partijen en sportverenigingen. Die bestaan dan nog niet. De vrijmetselarij heeft in belangrijke mate bijgedragen

waarbij de individuele mens centraal staat, nog niets aan waarde ingeboet. De gedachte dat mensen gelijkwaardig zijn, broeders van elkaar, en begiftigd met onvervreembare rechten, is nog immer actueel. De vrijmetselarij zorgt in de achttiende eeuw voor een doorbraak, door het opkomende verlangen naar vrijheid van een deugdelijke filosofische en juridische basis te voorzien. Belangrijker nog is het voorbeeld dat de loges geven aan hun tijdgenoten. Concreet laten de vrijmetselaarsloges zien dat mensen van verschillende sociale klassen, met verschillende godsdienstige opvattingen, uit verschillende landen met elkaar kunnen samenleven, elkaar bijstand verlenen en respecteren. Heel uniek is de democratische verenigingsstructuur met een gekozen voorzitter, die verantwoording moest afleggen. Wat een verademing na een eeuw van godsdienstoorlogen en intolerantie. De vrijmetselarij is een ook levenshouding voor deze tijd. Weliswaar is er niet langer sprake van kerkelijke dwingelandij of vorstelijke willekeur, maar de strijd om de waardigheid van de mens is nog nooit zo actueel geweest als juist in de 20e en de 21e eeuw met volstrekt verwerpelijke ideologieën. De vrijmetselarij laat zien dat een leven met diepgang, met religieus besef mogelijk is, zonder van kerkelijke dogma's en overheden afhankelijk te zijn. En de vrijmetselarij laat zien dat het mogelijk is de individuele mens centraal te stellen en gelijktijdig te werken aan de samenleving. Voor de vrijmetselaar vloeien zelfontplooiing en gemeenschapszin naadloos in elkaar over. De vrijmetselarij biedt ook in de 21e eeuw een beproefde eeuwenoude methode die nog niets aan waarde heeft ingeboet. ♦

De vrijmetselarij is een inwijdingsgenootschap

aan het verdwijnen van rangen en standen. En nog belangrijker, aan het ontstaan van democratische structuren. In een tijd dat heersers nog absolute macht bezitten, introduceren de loges een bestuursvorm waarbij de voorzitter gekozen wordt uit de 'bekwaamste onder de bouwlieden'. Op hun beurt leren de gekozen bestuursleden verantwoording af te leggen aan de leden. Na 3 eeuwen heeft de optimistische levenshouding van de vrijmetselarij,

'Onderliggende waarden zijn zingeving en broederschap'

Een gesprek met de voorzitter van de Nederlandse vrijmetselarij, Grootmeester Gerrit van Eijk. Hij spreekt over 300 jaar broederschap, over toekomst en ontstaan, over het wel en wee van de vrijmetselarij. Maar vooral over de vraag of er een toekomst gloort voor de vrijmetselarij en of het interessant is vrijmetselaar te worden.

Tekst: Ed Worm – Foto's: Paul Mellaart.

'In de vrijmetselarij gaat het om zingeving en om het beleven van broederschap', aldus de Grootmeester van de Nederlandse Orde van Vrijmetselaren

Vrijmetselarij, wat is dat precies en wat zoekt iemand als die lid wordt van een vrijmetselaarsloge?

“In de vrijmetselarij gaat het om zingeving en om het beleven van broederschap voor mensen die zich existentiële vragen stellen en die zich in een groep geborgen willen weten om onderwerpen te bespreken die hen ten diepste bezighoudt.”

'Vrijmetselarij en loges zijn geen geheime verenigingen'

“Het gaat bij vrijmetselarij om existentiële vragen. Vragen zoals: Waarom ben ik hier? Waarom ben ik? Waarom ik? Waarom...? Wat kan ik voor anderen betekenen? Vrijmetselaren zoeken naar antwoorden op dat soort van vragen in de vertrouwde omgeving van hun loge. Vrijmetselarij is een inwijdingsgenootschap met bijzondere omgangsvormen voor persoonlijke ontwikkeling, gericht op een betere wereld. Dat gebeurt met behulp van rituelen en symbolen in een sfeer van broederschap. Dat alles maakt vrijmetselarij uniek.”

Enkele begrippen...

Wat is de Orde? Wat is een loge?

“Het werkt als volgt. Als tenminste 7 meester-vrijmetselaren besluiten om samen te gaan werken, dan vormen zij een loge. Zo'n loge wordt bestuurlijk en organisatorisch ingericht naar het

Grootmeester Gerrit van Eijk.

bestaande sjabloon van een vrijmetselaarsloge. Dat wil zeggen met bepaalde functies en taken en met de symbolen en rituelen die de vrijmetselarij eigen zijn. Als een aantal loges besluiten om te gaan samenwerken dan vormen zij een Grootloge. Zo besluiten precies 300 jaar geleden vier loges in Londen – Westminster om te gaan samenwerken. Zo vormen zij de allereerste Grootloge. De term Grootloge is afkomstig van het oude gebruik dat alle loges tezamen de ‘Grote Loge’ vormen. In tal van landen ontstaan zo nationale samenwerkingsverbanden van loges. Welnu, dat georganiseerde samenwerkingsverband per land wordt Grootoosten genoemd; dat woord staat ook voor de algemene vergadering van de loges die deel uitmaken van de Orde van Vrijmetselaren onder het Grootoosten van enig land.”

“Iedere vrijmetselaar is dus lid van een loge, meestal in of bij zijn woonplaats. Een loge is een vereniging naar Neder-

lands recht met alle aspecten die zo’n rechtspersoon betreft. Maar een loge is vooral de plaats waar, in broederschap volgens rituelen, met symbolen en bepaalde omgangsvormen wekelijks wordt gewerkt aan persoonlijke ontwikkeling. Dat werken geschiedt in 3 graden, te weten leerling, gezelschap en meester naar analogie van de vroegere steenhouwersgilden.”

Vrijmetselarij is een inwijdingsgenootschap in een sfeer van geheimzinnigheid. Waarom is dat zo?

“Vrijmetselarij en loges zijn geen geheime verenigingen. Het zijn wel verenigingen met geheimen. Maar wie even zijn best doet op het internet, in antiquariaten en in boekhandels, ook buiten Nederland, kan die geheimen ontdekken. Zelf zijn we terughoudend met het uit de doeken doen van de rituelen voor inwijding tot leerling, bevordering tot gezelschap en verheffing tot meester. Die bele-

ving moet zo onbevangen mogelijk zijn.”
 “In ons museum draait een audiovisuele presentatie met gedeelten uit het inwijdingsritueel van de leerling. Het zijn flarden. Het is net als het lezen van het ritueelboekje. Dat brengt ook niet de persoonlijke beleving over. Net zo min als delen van de muziek of het lezen

'Het gaat bij vrijmetselarij om existentiële vragen'

van de partituur een concert tot leven brengt. Het is de persoonlijke beleving waar het om gaat. Maar die beleving is de eerste stap in de broederschap. Een broederschap die dit jaar zijn officiële 300-jarige bestaan wereldwijd viert.”

300 jaar, dat is niet mis. Maar, wat was er daarvoor? Komt vrijmetselarij zo maar uit de lucht vallen?

“Was er een vorm van vrijmetselarij voor 1717? Ja, die was er. Maar pas sinds kort weten we er meer over. Daarvoor is het bij gebrek aan bronnen vooral giswerk en gaat men vooral uit van een voortzetting van de bouwilden. Het is lange tijd een onbegrepen fenomeen hoe een steenhoudersgilde er in slaagt om de elite in de samenleving

'Waar het gekraai van een haan of het geblaf van een hond niet wordt gehoord'

te interesseren voor het lidmaatschap van hun vereniging. Welnu, de steenhoudersgilden hebben zich van operatief, dus fysiek bouwen, omgevormd tot een speculatief, zeg 'n bespiegelend en intellectueel genootschap van niet-steenhouders.”

“Een recente studie uit 1988 beschrijft de situatie in Schotland. Er zijn aanvankelijk geen zelfstandige steenhoudersgilden. Er wordt simpelweg te weinig in steen gebouwd. Steenhouders en andere kleine disciplines zoals timmerlieden, slotenmakers, kuipers en dakdekkers, raken verenigd in een verzamelgilde een ‘association’”

“In 1598-1599 begint de 'Kings Master of Works', zeg maar de rijksbouwmeester, een zekere William Shaw, statuten op te stellen om landelijk de steenhoudersactiviteiten te organiseren. Dat is vreemd, want het was toch georganiseerd? Wat blijkt: praktijk wordt een steenhouwer die zijn meesterproeve heeft afgelegd en daarmee 'Fellow of the Craft' is geworden – dus iemand die zich kan verhuren, werken aannemen en leerlingen aanstellen, dus zelfstandig kan werken - opgenomen in een loge. Deze ceremonie gebeurt buiten het zicht van de wereldlijke- en kerkelijke overheid. Aangeduid met ‘Waar het gekraai van een haan of het geblaf van een hond niet wordt gehoord’. Wat daar ceremonieel gebeurt weten we maar beperkt. Duidelijk is wel uit de statuten van Shaw, uit de esoterisch aandoende elementen en de stukjes die we wel weten dat er sprake is van versluierd taalgebruik, van herkenningste-

kens en ook dat men zich bezig houdt met overpeinzingen die door kerk en overheid met argwaan worden bekeken. Het heeft er alle schijn van dat Shaw beïnvloed is door het Hermetisme; Hermetisme dat op het snijvlak van Renaissance en Verlichting populair is. Onderdeel daarvan is onder andere de bewondering voor de bouwkunst, voor de daarvoor benodigde geometrie en voor de Romeinse bouwheer Vitruvius.”

Maar wat gebeurde er dan in Engeland? Dat land geldt toch als bakermat voor de moderne vrijmetselarij?

“Ja ook daar had iets gelijksoortigs plaats. Vanaf 1325 tot 1326 vinden we bij het 'Coronors Office' de inschrijving van freemasons, vrijmetselaren.”

“Ook in Engeland is er naast het gilde een club die bestaat uit steenhouders en elite. Maar in tegenstelling tot Schotland is het een openlijk verschijnsel. Maar over wat zich binnen die clubs afspeelt, weten we veel minder. Tijdens de herbouw van Londen na de grote brand van 1666 is er een explosie van bouwactiviteiten, en van clubs naast gilden. Tegen het einde van de herbouw stort de bouwactiviteit in, zo ook de gilden en de daaraan gelieerde clubs. Echter, tijdens de herbouw van Londen is het 'Masons Guild' prominent onderdeel van de 'Livery Companies', te vergelijken met de vroegere Kamers van Koophandel en Fabrieken. Die 'Livery Companies' kennen we vandaag de dag in Engeland nog steeds. Als dat 'Masons Guild' ook maar iets te doen heeft gehad met de vrijmetselarij dan zouden de aan tradities gehechte Engelsen daarnaar verwijzen. Het lijkt duidelijk, het gaat om de clubs náást de gilden met leden uit de steenhouders en elite.”

“De oprichting van de huidige georganiseerde vrijmetselarij op 24 juni 1717 door 4 loges te Westminster is ingegeven om de traditie van de 'Quarterly Communications – Kwartaal Bijeenkomsten' die na de herbouw van Londen was verwaterd, in ere te herstellen. En die gebeurtenis vieren wij nu 300 jaar later.”

Dat is een lange aanloop naar 1717... Hoe ging het na de nu 300 jaar die volgden?

“De pre-loges blijken zich te hebben beziggehouden met vernieuwing van maatschappij en godsdienst. Sinds 1717 zien we een sterke ontwikkeling van loges die zich bezighielden met we-

tenschap, cultuur en maatschappij. De eerste loges bevatten nogal wat leden van de Royal Society en ontpoppen zich als hemelbestormers en maatschappijverbeteraars, en vooral als aanhangers van de Verlichting.”

“Maar vrijmetselaren zijn kinderen van hun tijd en daarmee wijzigt ook de oriëntatie van hun loges. Elke eeuw heeft zo z'n kenmerken. De 18e eeuw oogt aristocratisch en ludiek. In de 19e eeuw is vrijmetselarij meer een herensociëteit met maatschappelijk invloed van haar leden uit de gegoede stand. In de 20e eeuw worden de loges meer besloten. Dat is een gevolg van vervolging door kerk en door totalitaire regimes die weinig ophebben met vrijdenkers en wereldverbeteraars. Zo ontwikkelen loges zich tot een soort spirituele derde weg. Vandaag de dag wordt dat ingekeerde karakter afgelegd en openheid betracht.”

Wat is gedurende al die eeuwen de bindende factor? Bestaat die nog steeds en heeft die toekomst?

“Mijn antwoord daarop is ja. De onderliggende waarde door alle eeuwen heen is te vatten in twee begrippen, namelijk zingeving en groepsbeleving. Zingeving staat voor de spirituele ambitie, groepsbeleving staat voor de broederschap en voor de inwijding. De vrijmetselarij kent zekere omgangsvormen, uitingen van wederzijds respect en rituelen, rituele systemen. Die rituelen zijn ervaringen van hoofd en hart en worden sterk individueel beleefd. Alles gericht op het adagium ‘Ken Uzelve’”

“De vrijmetselarij is wereldwijd identiek voor wat betreft de ambitie, namelijk het bijdragen en werken aan een betere samenleving. Wel zijn er lokale verschillen. In landen met een karig sociaal vangnet is de vrijmetselarij zeer liefdadigheid gedreven. In andere landen richt men zich op kunst, cultuur en wetenschap en heeft het filosofische karakter de overhand.”

“Verder is er een verschil in rituele systemen. Er zijn drie hoofdsystemen en die betreffen de ethiek van waaruit gewerkt wordt; ze zijn van oorsprong deïstische ethiek maar in steeds meerdere mate betreffen het de deugd- en plichtethiek. Het heeft te maken met het mens- en wereldbeeld van waaruit men handelt naar het ideaal van een betere samenleving. Hoe dan ook is vrijmetselarij gericht op de individuele verheffing van haar leden en wil zo bijdragen aan het vormen van een broe-

derschap van alle mensen. Het wegne-
men wat verdeelt en het zoeken naar
wat verbindt. En dat is van alle tijden
en van alle landen.”

**Je kunt elk moment van je leven
aankloppen; wat is de attractie bij
iedere leeftijdsfase? En is er zoiets
als ballotage?**

“Je kunt bij iedere leeftijd aankloppen
om toegelaten en vrijmetselaar te wor-
den. Let wel, je wordt niet gevraagd.
Als je er aan toe bent meld je je aan
om toegelaten te worden als vrijmet-
selaar.”

“Jongeren wordt structuur geboden in
denken en handelen. Zij profiteren zo
van de levenservaring van de oudere
broeders in de loge. Die steun draagt
bij aan zelfvertrouwen en zelfontplooi-
ing. Middengroepen vinden bezinning
op de hectiek van alle dag en de vragen
over zin en zingeving. Voor hen is de
logeavond een wekelijks moment van
even afstand nemen. Ouderen leren te
reflecteren op wat ze los moeten laten
en wat ze moeten overdragen, wat ze
kunnen uitdelen.”

“Wat ballotage betreft... Er is een vrij
uitgebreide toelatingsprocedure die de
titel ballotage niet kan dragen. Bal-
lotage gaat er over of je goed genoeg
bent en of je wel in ons gezelschap
past. Wij stellen een onderzoek in. Het
onderzoek beperkt zich tot een dub-
bele vraag. Heeft de kandidaat iets aan
de vrijmetselarij, past de methode bij
hem en heeft de vrijmetselarij iets aan
de kandidaat, kan hij actief deelnemen
aan de methode en aan de verenigings-
aspecten? Toetreden is vooral voor de
kandidaat een ongewisse stap en voor
de loge bewerkelijk. De toelatingspro-
cedure is gericht op het voorkomen van
teleurstelling.”

**Eenmaal vrijmetselaar,
altijd vrijmetselaar’?**

“De uitspraak blijft wel gelden, maar
betekent niet noodzakelijkerwijs dat ie-
mand altijd lid is van de loge. Heden
ten dage zijn langdurige verbintenissen
steeds spaarzamer. Regelmatig komt
het voor dat mensen in het spitsuur
van het leven andere keuzes moeten
maken dan voor de loge. Opvallend
vaak zien we dat ze zich in een latere
fase van het leven weer aansluiten.”

“Maar natuurlijk is soms de conclusie
dat de loge uiteindelijk geen blijvende
aantrekkingskracht heeft. Wel mogen
we vaststellen dat het verloop heel laag
is. Weinig verenigingen of genootschap-

*‘De vrijmetselarij is gericht op de individuele verheffing van
haar leden en wil zo bijdragen aan het vormen van een
Broederschap van alle mensen.’*

pen zullen ons dat nadoen.”

“Vrijmetselaar worden is een proces
van vertrouwd raken met rituelen en
gebruiken. Vertrouwd raken betekent

**‘Vrijmetselarij is een
inwijdingsgenootschap
met bijzondere
omgangsvormen
voor persoonlijke
ontwikkeling, gericht
op een betere wereld’**

een leerproces, het deelnemen aan
de instructies die de loges geven aan

de nieuw ingewijde leden. Maar daar
hoort zeker ook trouw bezoek aan de
bijeenkomsten bij. Vrijmetselaar zijn is
een levenshouding, die je handelen en
denken versterkt en dat kost inwerk-
tijd.”

**Er is dus na 300 jaar perspectief
voor deze broederschap?**

“Wel degelijk! Vrijmetselarij is een
uniek antwoord op levensvragen en
op vragen van spiritualiteit. Daarvoor
staat de vertrouwelijkheid in de broe-
derschap centraal. Symbolen en ritua-
len vormen de gereedschappen die het
denken en handelen sturen. Onafhan-
kelijk van iemands leeftijd. We zullen
deze boodschap sterker in de samenle-
ving brengen. Immers zo stellen we de
toekomst van onze werkwijze veilig.” ♦

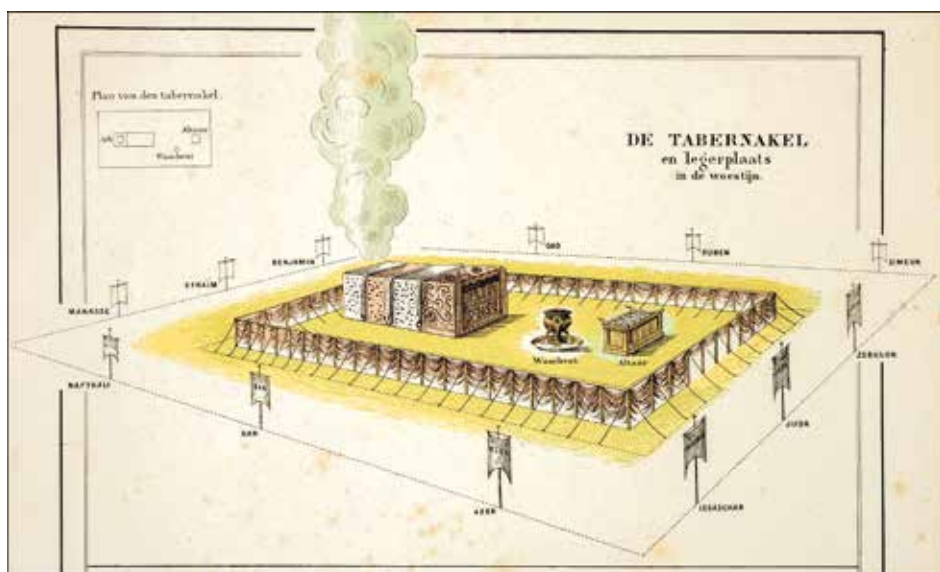
Missie

**‘De vrijmetselarij biedt zoekende mensen een zingevingsmethode in een
vertrouwde omgeving die met behulp van rituelen en symbolen leidt tot
zelfontplooiing, broederschap en daardoor een betere samenleving.’**

Sekte, levensbeschouwing of religie?

Een van de vragen die aan vrijmetselaren het vaakst wordt gesteld gaat over het wezen van de vrijmetselarij. Is vrijmetselarij een sekte? Is het een levensbeschouwing? Een religie misschien? Of een ouderwets systeem van nutteloze overtuigingen? Een ingewikkeld stelsel van ethische codes? Wie zal het zeggen... Stafredacteur Rinus van Warven is religiewetenschapper en ethicus. Hij duikt voor 'Vrijmetselarij' in de schimmige wereld van definiëringen en omschrijvingen. Hij laat zien wat vrijmetselarij niet is: een sektarisch clubje 'slechts voor ingewijden'. Vrijmetselarij is een volwassen inwijdingsgenootschap vol met betekenisvolle zingevingsperspectieven.

Tekst: Rinus van Warven – Foto's: Paul Mellaart.

den met hun zoektocht naar goddelijke waarheden. Want wie een goddelijke waarheid heeft ontdekt, kan deze onmiddellijk gebruiken om macht over anderen te krijgen. Een inzicht ontleend aan de dichter-theoloog Hans Bouma: “In handen van goede mensen is het vermogen tot religie een van de mooiste geschenken van de Eeuwige aan de mens. In de handen van domme mensen is religie het gevaarlijkste wat er is op aarde.”

Adi Da Samraj heeft zijn kritiek op het fenomeen religie eens schitterend verwoord in de titel van één van zijn boeken, die in het Nederlands neerkomt op: ‘Het wetenschappelijke bewijs voor het bestaan van God wordt binnenkort aangekondigd door Het Witte Huis’

De duivel loopt met een van zijn trawanten over straat. Voor zich zien ze een mens die diep gebukt gaat onder de last van het leven. “Wat zou die mens toch aan het doen zijn?”, vraagt de trawant aan zijn heer en meester. “Die mens is waarschijnlijk weer eens op zoek naar goddelijke waarheden die zijn speurtocht naar de zin van het bestaan kunnen verlichten”, zo legt de duivel uit. “Maar dat is helemaal niet gunstig voor u”, zegt de trawant op zijn beurt, “want elke keer als die mens een goddelijke waarheid vindt, raakt u weer een beetje

van uw macht kwijt.” “Ach”, zo vervolgt de duivel, “ik ken dat spelletje allang. Ik ben die mensen altijd weer voor. Elke keer als de mens een goddelijke waarheid vindt, bouw ik er gewoon een instituut om heen.”

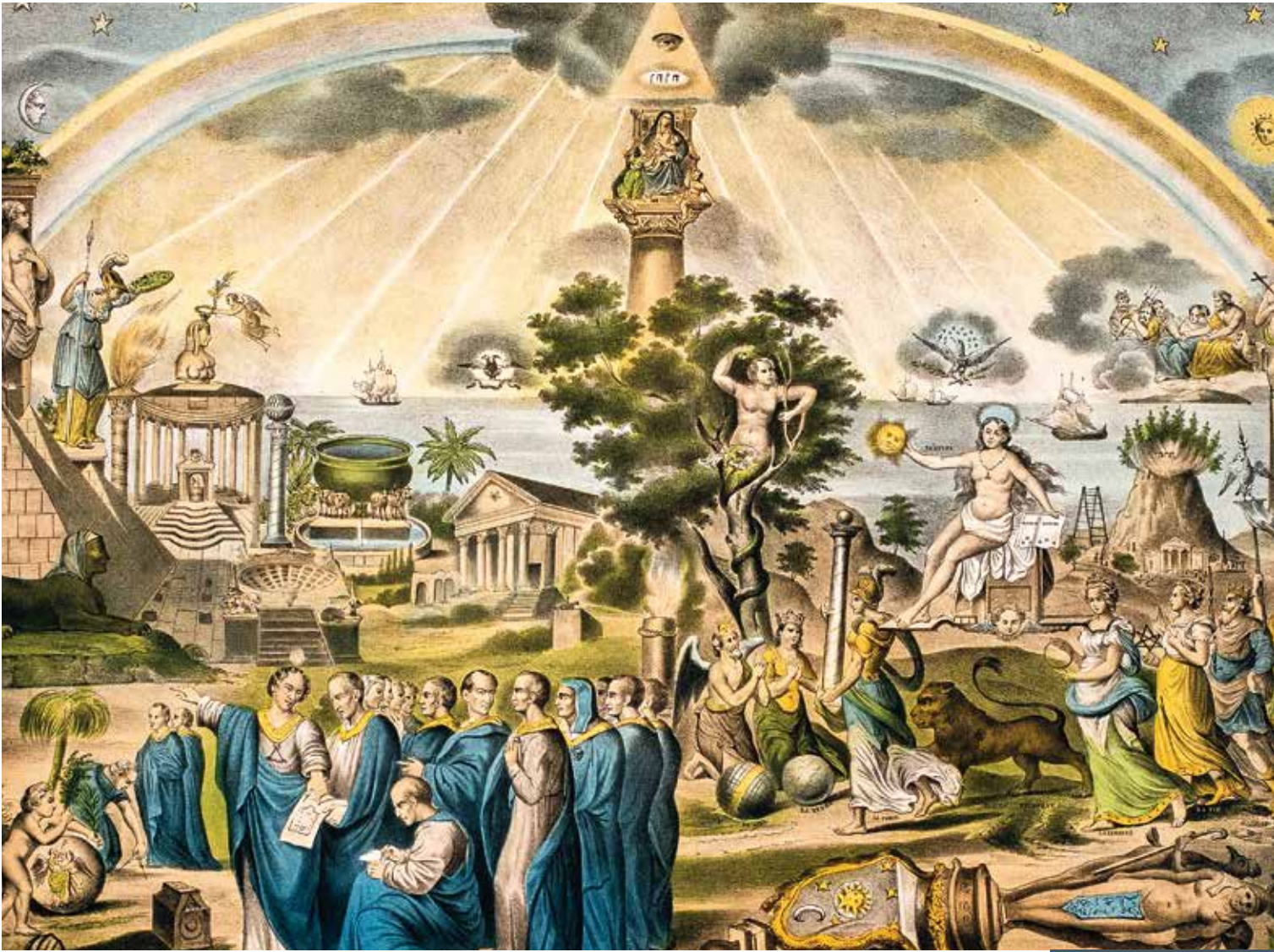
Ongeneeslijk

Dit verhaal van Johann Wolfgang von Goethe maakt een bijzonder spanningsveld duidelijk. Zo blijkt de mens een ongeneeslijk religieus wezen, voortdurend op zoek naar zin- en betekenisgeving. Mensen kunnen kennelijk niet ophou-

Tempelbouwers

Tijdens een van de voorlichtingsavonden van vrijmetselaarsloge 'Le Profond Silence' in Kampen is er een belangstellende die zegt te aarzelen lid te worden van de vrijmetselarij. “Ik hoor jullie heel vaak zeggen dat vrijmetselaren Tempelbouwers zijn, maar als dat zo is dan hoor ik er niet thuis. Ik probeer in mijn leven van al die valse religiositeit af te komen, wat al moeilijk genoeg is. En dan zou ik in de vrijmetselarij tempels moeten bouwen? Denk het toch niet. Ik probeer juist zoveel mogelijk van al die

Waar komt de vrijmetselarij vandaan?

tempels af te komen. Dus dat wordt ‘m niet voor mij!’.

Pas als de danmalige voorzitter van de loge hem heeft duidelijk gemaakt dat er gewerkt wordt aan de tempel der mensheid, de tempel der humaniteit, is de man gerustgesteld. Maar dit verhaal toont precies aan waar de schoen wringt. Voorafgaand aan het antwoord op de vraag of de vrijmetselarij een religie is, moet deze eerst zinvol gedefinieerd worden. En dat is niet de sterkste kant van vrijmetselaren.

Tent en tabernakel

De waarschuwing tegen een verkeerd omgaan met godsdienst en religie is overigens geen duivelse aangelegenheid. Ze is afkomstig van de Eeuwige zelf. In het Oudtestamentische Bijbelboek Kronieken valt de volgende passage te lezen. Een waarschuwing aan alle Tempelbouwers: 'Toen David zijn intrek had genomen in het paleis, zei hij tegen de profeet Nathan: ‘Nu woon ik hier

in een paleis van cederhout, terwijl de ark van het verbond met de HEER in een tent staat’. Diezelfde nacht richtte God zich tot Nathan: ‘Zeg tegen mijn dienaar David: “Dit zegt de HEER: Jij zult voor mij geen huis bouwen om in te wonen. Nooit heb ik in een huis gewoond, vanaf de dag dat ik de Israëlieten uit Egypte heb geleid tot nu toe! In

'Elke keer als de mens een goddelijke waarheid vindt, bouw ik er een instituut om heen'

tent en tabernakel ging ik van de ene verblijfplaats naar de andere. Ik heb je achter de kudde vandaan gehaald om mijn volk Israël te leiden. Ik heb je bij-

gestaan in alles wat je ondernam, ik heb al je vijanden voor je uitgeschakeld en ik heb je naam gevestigd als een van de groten der aarde. Ik heb aan mijn volk Israël een gebied toegewezen. Ik zeg je dat de HEER voor jou een huis zal bouwen.'

Gevangenis

“Jij voor mij een huis bouwen”, zegt de Eeuwige tegen David. ‘Kronieken’ parafaserend: “Een tempel? Ben jij nou helemaal gek? Ik heb nooit in een huis gewoond en ga dat ook niet doen. Ik reis met mijn mensen mee in een tent of tabernakel. Elke keer als ze in het land van de angst terecht komen, waar ze ook zijn, zal ik bij ze zijn. En jij wilt mij opsluiten in een hut, in een gebouw, in een heiligdom. Jij hebt het kennelijk nodig om in een huis te wonen. Ik bouw er wel een voor jou. Maar laat het uit je kop om er een voor mij te bouwen.”

Een huis kan een veilige plek zijn om

Gravure van de bouw van de Tempel van Salomon.

te wonen, maar in het Hebreeuws staat er 'Bajit' – het Jiddische woord 'bajes', wat ook gevangenis kan betekenen. Dus zegt de Eeuwige tegen David: “Jij stopt mij niet in de gevangenis. In jouw gevangenis. Weet je: ik bouw wel een huis voor jou. Ik zal er voor zorgen dat dat veilig voor je is. En ik beloof je. Ik maak er geen gevangenis van. Ik denk dat ik jou dat beter kan garanderen dan andersom.”

Mondigheid

Hoewel er zo'n 300 jaar geleden een Engelse predikant aan de basis van vrijmetselarij heeft gestaan, lijkt het het meest op een religie zonder God. En zo hoort dat ook, zou de denker Hugo de Groot beweren. 'Etsi Deus non daretur - Alsof God niet zou bestaan'.

“We kunnen niet redelijk zijn”, zei de beroemde Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer, “als we niet erkennen dat we in de wereld moeten leven, ‘etsi Deus non daretur’. En dat erkennen wij voor God! God zelf dwingt ons dit te erkennen. Zo brengt onze mondigheid ons tot de waarachtige kennis van onze situatie tegenover God. God doet ons weten dat wij moeten leven als diegenen die hun leven inrichten zonder God. De God die met ons is, is de God die ons verlaat! De God die ons in de wereld doet leven zonder de werkhypothese God, is de God voor wiens aanschijn wij staan. Voor en met God

leven wij zonder God. God laat zich uit de wereld terugdringen tot op het kruis, God is zwak en machteloos in de wereld en juist zo en alleen zo is Hij met ons en helpt Hij ons. (...)”

Gods wil

En ook in de moslimtraditie kennen ze dit ethische leven zonder God. Nasreddin staat voor de spiegel en komt tot de conclusie dat het tijd wordt om een nieuw pak te kopen. Hij besluit zelfs om er speciaal voor hem één te laten ma-

'En dan zou ik in de vrijmetselarij tempels moeten bouwen? Denk het toch niet...'

ken. Nog geen uur later staat hij al bij de kleermaker die de maten opneemt. En dan zegt de kleermaker: “Ziezo heer Nasreddin, als de Eeuwige het wil is uw pak over een week klaar.”

Een week later... “Het spijt me zeer, uw pak is nog niet klaar, maar met Gods wil is hij over twee dagen af.” En twee dagen later... “Mijn excuses, er kwam even iets tussen, maar als God het wil is hij eind van de week echt klaar.” Waar-

op Nasreddin zegt: “Zeg, vertel eens, wanneer is mijn pak klaar, als je God er nou eens buiten laat?”

Levensvragen

Geert Kimpen is de schrijver van het boek 'De geheime Newton'. Newtons leerling Desaguliers zou opdracht hebben gegeven aan James Anderson – de Engelse predikant die aan de basis heeft gestaan van de vrijmetselarij. Kimpen verwoordt in een interview zo mooi wat de essentie van zinvolle en betekenisvolle religiositeit is. En met zijn betoog komt hij heel dicht in de buurt van wat vrijmetselarij als inwijdingsgenootschap is. “Alchemie”, zegt Kimpen, “begint in de donkere nacht van de ziel. De grote levensvragen komen op in je hoofd. Wie ben je werkelijk? Wat doe je hier op deze planeet, wat is jouw taak, wat is de zin van je leven, waarom doe je de dingen die je doet en klopt dat met wat je aan het doen bent op dit moment? En dan blijkt heel veel van waar je altijd in geloofd hebt heel relatief te zijn en eigenlijk geen waarde meer te hebben. Dan klopt de ziel aan de deur met de vraag waarvoor je nu werkelijk hier bent.”

Talent

En we zijn hier op aarde om antwoord op die laatste vraag te geven. “Iedereen heeft een levensmissie, heeft een uniek talent dat niemand anders in deze wereld heeft”, aldus Kimpen. “Je karakter,

je vaardigheden, je achtergrond, je geschiedenis, je toekomst, dat alles verwijst naar de missie die alleen jij kan volbrengen. Op een bepaald moment word je wakker geschud en dan is het de taak om die levensmissie tot volle bloei te gaan brengen. We zijn hier allemaal gekomen om een steen te verleggen in de rivier op aarde zoals Bram Vermeulen dat heel mooi gezongen heeft." Vrijmetselarij is een prachtige methode om die levensmissie te ontdekken.

Yoog

In het verre Oosten in India hebben ze een prachtig woord voor het ontdekken van die speciale gave. Daar heet die speciale gave en het ontdekken daarvan yoog of yoga. Yoga is – in tegenstelling tot wat mensen vaak denken – niet alleen het netjes gaan zitten op een meditatiekussentje of oosters gaan gymnastieken. Het zou aanbevelenswaardig zijn als de hele wereld aan yoga zou gaan doen, dan zou de wereld er veel vreedvoller uitzien. Maar... Yoga in zijn oorspronkelijke betekenis heeft het over het ontdekken van de eigen speciale gave. In de zin van het ontdekken wat je hier aan het doen bent en hoe je dat dan vervolgens ook moet doen .

Ondersteuning

De vraag of Jezus ooit in India geweest zou zijn, laat zich moeilijk beantwoorden. Zeker is wel dat hij de spiritualiteit van India gekend heeft. En nog zekerder is dat de ziel van de boodschap van het Nieuwe Testament die van het Oosten is, terwijl de taal van het Nieuwe Testament tot verdriet van vrijwel alle serieuze bijbelwetenschappers, 'gehelleniseerd, vergriekst' is.

Want wat zegt Jezus bijvoorbeeld over zijn boodschap? 'Kom naar mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal ik jullie rust geven. Neem mijn juk op je en leer van mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden, want mijn juk is zacht en mijn last is licht.' (Mattheüs 11:28-30).

Jezus zegt daar eigenlijk: de yoog, de yoga die ik jullie geef is zacht en mijn last is licht. Een heel mooie poëtische uitleg van het woord Evangelie. Het woord 'evangelion', het juk, de yoga van Jezus, de goede boodschap, is datgene wat ieder wezen ondersteunt. Het ondersteunt mens, dier, plant, mineraal, maar ook de samenleving als geheel... Het ondersteunt alles. Yoga is een eeuwenoude traditie uit India. Het woord 'yoga' is

afgeleid van het Sanskriet woord 'yuj', dat 'verenigen', 'verbinden' betekent en verband heeft met het woord juk. Een juk verbindt twee delen tot één.

Speciale gave

Hoe zei Caitlin Matthews dat ook al weer: "De Man en de Vrouw dankten God. Zij begroetten elke steen, plant,

'Nooit heb ik in een huis gewoond. In tent en tabernakel ging ik van de ene verblijfplaats naar de andere'.

boom en dier. Zij leerden waartoe elk levend wezen in staat is. De Vrouw zei toen: 'Iedereen in deze tuin heeft zijn eigen speciale gave. De eekhoorn kan springen, de slang kruipen en de vogels kunnen vliegen. Wat is onze speciale gave?' Op de Weg van Thuiskomst, als je zorgt voor de Aarde, als je zwakkeren beschermt, als je spreekt voor hen die

geen stem hebben, als je plezier en respect hebt voor mijn schepping... Dan ben je het meest zoals ik. Je gave om te leren en te zorgen zal van je afstralen waar je ook gaat. Je zal nooit meer ergens van gescheiden zijn."

Kus

Het volgende citaat is een staaltje volwassen spiritualiteit van de Franse Verlichtingsfilosoof François-Marie Arouet, ook wel Voltaire geheten. 'Op een dag', zo schreef hij, 'zul je het subtiele verschil kennen tussen een hand vasthouden en een ziel ketenen. Dan leer je dat liefde niet betekent: leunen. En dat gezelschap niet betekent: veiligheid. Je ontdekt dat een kus geen contract is en een cadeau geen belofte. Je begint je nederlagen te accepteren met je hoofd omhoog en je ogen open. Je leert te vertrouwen op vandaag, omdat morgen te onzeker is voor plannen. Na een poos leer je dat zelfs zonneschijn je verbrandt als je er te veel van krijgt. Dan wordt het tijd je eigen tuin te beplanten en dan zorg je voor je eigen ziel en wacht je niet langer op de wonderen van buitenaf. En je leert en leert. En dat weet je, dat je het écht kunt volhouden en dat je écht sterk bent en dat je echt waarde hebt.' ♦

Monnik in de Shwedgon Tempel in Yangon, Birma.

Wat betekent broederschap voor u?

Een vraag... En zes antwoorden van zes willekeurig aangezochte vrijmetselaren. Visies en meningen die prikkelen. Die tot na denken stemmen. In deze aflevering staat als eerste vraag centraal: Wat betekent broederschap voor u?

Onder redactie van Ed Worm.

Pawel Krug

*Lid loge
'Gooische Broederschap',
Hilversum.*

“Voor mij is broederschap een fundament als vrijmetselaar. Het is zonder meer een van de belangrijkste redenen geweest

om aan de deur van de loge te kloppen. Van een zeer individualistische levensinstelling die mijn bestaan kenmerkte, was de stap naar een broederschap een openbaring. Die verbondenheid tussen een verscheidenheid van individuen, is een zeldzaam verschijnsel en dat ik daar een deel van uitmaak is waarlijk uniek. Het biedt de veiligheid om de kwetsbare kant van mijn persoonlijkheid op te zoeken; de zwakke kant wellicht ook, een

kant die ik niet graag aan de profane buitenwereld toon. Zonder die broederlijke verbondenheid is vruchtbare maçonnieke arbeid voor mij niet denkbaar.” “Hoewel de invulling van het broederschapideaal voor eenieder verschillend zal zijn, hoop ik toch dat een aantal kenmerken verbindend zijn. Broederschap is immers, gelijk een huwelijk, in goede en in slechte tijden en, wat mijn betreft, tot de dood ons scheidt.” ♦

Stefan Schell

*Lid loge
'Willem Frederik Karel',
Den Helder.*

“De broederschap geeft mij de mogelijkheid om – waar ook ter wereld – medebroeders te ontmoeten, waarbij elke keer weer een warm en vertrouwd

gevoel bestaat. Er wordt niet gekeken naar sociale, religieuze, politieke of intellectuele afkomst. Zo ontstaat contact met broeders van verschillende leeftijden, afkomst en intellectueel niveau, contact met wie ik anders nooit zou hebben ontmoet. Het gaat verder dan een 'normale' vriendschap; waar vriendschappen vaak eindigen ontstaat er met de medebroeders veelal een band voor het leven. Het samenzijn met de medebroeders gaat in harmo-

nie en vanuit het gemeenschappelijke doel om op zoektocht te gaan, om een beter mens te worden. Zo is het makkelijker mijzelf kwetsbaar op te stellen, gaan gesprekken vaak dieper dan in het dagelijkse en in het profane leven; een duidelijke leerschool tot het zoeken naar mijn eigen waarheid en zelfontplooiing. ‘Op U komt het aan’ is ons bekende credo, maar je staat nooit alleen, immers staat er altijd een broeder naast ons.” ♦

Ramon Denessen

*Lid loge
'La Liberté Constante',
Roermond.*

“In een wereld waar vooral het ego erg belangrijk schijnt te zijn en men veel op zichzelf gefocust is, lijkt het begrip broederschap niet erg actueel te zijn.

Eigenlijk is dit een contradictie, want hoe kan men zichzelf zien zoals hij werkelijk is als men niemand heeft waaraan men zich kan spiegelen? We kunnen met onze arrogantie denken dat we geen anderen nodig hebben en prima op onszelf aangewezen kunnen zijn, maar dat is een illusie. Wij zijn onderdeel van een broeder- en zusterschap en dat is de mensheid zelf.” “Broederschap kan een leerschool zijn die je de juiste lessen leert of je een

schouder biedt om op te leunen als je het even niet meer ziet zitten. Maar Is broederschap een utopie, kun je het organiseren of is het een uitdrukking van inzicht in jezelf en elkaar? Belangrijk is het dat we broederschap niet alleen in onze gedachten beleven maar het weten te manifesteren in de praktische werkelijkheid van alle dag en ons ook daar als broeders en zuster te doen kennen.” “Broederschap moet men niet alleen preken, maar vooral voelen en leven.” ♦

“Binnen de vrijmetselarij staat voor mij broederschap voor geestelijke verbondenheid. Hierin heerst onvoorwaardelijk vertrouwen in en respect voor elkaar. Alleen door die onderlinge verhouding kunnen we inzicht verkrijgen in ons mens-zijn, het leven zelf en

groeit het besef van de eigen plaats in het groter geheel. Zo komen we tot het inzicht, dat geen mens volmaakt is en dat aan onszelf nog altijd wat te schaven valt.” ♦

Martijn Lier

*Lid loge
'Sint Lodewijk',
Nijmegen.*

“De essentie is ‘zelfontplooiing met elkaar’ in de vertrouwde omgeving van onze broederschap. Die persoonlijke ontwikkeling bij anderen en jezelf mee te maken, is een verrijkende ervaring. Ik ben nu 18 jaar actief lid. Dan heb je het logeleven al bijna een generatie

lang echt beleefd. Vooral bij de jongere leden zie je na een aantal jaren zo duidelijk die persoonlijke groei. Had ik eerder lid moeten worden? Eigenlijk wel, maar dat was destijds door mijn werk niet mogelijk.” ♦

Karel Mulder

*Lid loge'
Ultrajectina',
Utrecht.*

“Broederschap staat voor mij voor onvoorwaardelijke naastenliefde voor mijn medebroeders.

Een veilige plek om invulling te leren geven aan onvoorwaardelijke naastenliefde, los van mogelijke manipulatie. Met inachtneming van 'we agreed to

disagree' om zo onafhankelijk en vrij mogelijk te kunnen denken, voelen, zien en horen wat er speelt en hoe ermee om te gaan. Los te komen van de sociale en culturele bril/context.” ♦

Ton Post

*Lid loge
'Ken Uzelven',
Heerenveen.*

320 pagina's | 11 illustraties in kleur
ISBN 978 90 6868 729 3 | € 19,95
Uitgeverij THOTH Bussum

‘Wat een verschrikkelijk mooi boek! Het is de manier waarop De Kok de personen beschrijft en benadert. Geen systematische uiteenzetting volgens een bepaalde methode, maar persoonlijk, vrij associërend, open en eerlijk, recht voor z'n raap. Het boek leest als een thriller.’

(...)

Het staat bol van de levensvragen: is er een God? Is die persoonlijk of onpersoonlijk? Waarom is er iets en niet niets? Valt er iets te hopen? Is er troost? Is er zin of zinloosheid? Hoe te leven met de absurditeit van het menselijk bestaan? Enzovoorts.’

– *Narhex, tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*

‘De Kok is erin geslaagd een fascinerend boeket van denkers samen te stellen, onder wie Darwin, Einstein, Max Planck, Piet Mondriaan, Mark Rothko, maar ook de psychiaters Sigmund Freud en Herman van Praag en de nanofysicus Cees Dekker.’

– *de Volkskrant*

Auteur Ton de Kok is vrijmetselaar en actief met lezingen/bouwstukken die hij op verzoek bij loges door het hele land oplevert. Voor nadere informatie: tondekok2@hetnet.nl

‘De geest van broederschap’

Een tolerante maatschappij waarin verschillende godsdiensten vreedzaam samenleven, kan alleen bestaan in een rechtsstaat waarin de grondrechten en politieke vrijheden zijn gewaarborgd. Vrijmetselaren hebben een grote rol gespeeld bij het vastleggen van de rechten van de mens. De vrijmetselarij als organisatie heeft geen mening over politieke of godsdienstige vraagstukken. Het wordt nadrukkelijk aan de individuele vrijmetelaar overgelaten de grondslagen van de vrijmetselarij, die uitgaan van de hoge waardigheid van de mens, te vertalen in politieke daden of godsdienstige keuzes.

Tekst: Mat Herben – Foto's: Paul Mellaart.

Onder de pijlers van de Verlichting nemen de vrijmetselaren een voorname plaats in.

De vrijmetselarij is een leerschool des levens, een levenshouding, waarvoor de vrijmetelaar alleen aan zichzelf en niet aan de organisatie verantwoording schuldig is. Of de vrijmetselarij een nuttige bijdrage levert aan de samenleving, in dit geval aan de mensenrechten, kan dus alleen worden bekeken door de individuele gedragingen van de leden na te gaan.

18e eeuw

Wie de ledenlijsten door de eeuwen heen bestudeert, ziet een indrukwekkende lijst van beroemde figuren die zich door het gedachtegoed van de vrijmetselarij hebben laten inspireren. Het is de gewoonte in de vrijmetselarij om geen namen te noemen, niet om geheimzinnig te doen, maar omdat een vrijmetelaar zelf verantwoordelijk is

voor zijn doen en laten. Hij verschuilt zich niet achter anderen, hoe beroemd ook. Toch moeten hier enkele namen genoemd worden. De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is op 10 december 1948 aangenomen door de Algemene Vergadering van de VN in New York. Hoewel er naar tal van oorsprongen kan worden verwezen, zijn de belangrijkste basisdocumenten de Amerikaanse Grondwet van 1787 met amendementen (Bill of Rights, 1791) en de Franse Verklaring van de Rechten van de Mens en de Burger van 1789. In deze documenten wordt voor het eerst een opsomming gegeven van mensenrechten in de zin van fundamentele individuele vrijheden. Veel van die rechten zijn terug te voeren op ideeën van politieke denkers als de vrijmetselaren John Locke, Baron de Montesquieu en Jean-Jacques Rousseau. De wortels van het denken over de mensenrechten zijn dus te vinden in de 18e eeuw, de Gouden Eeuw van de vrijmetselarij. Citaat uit het standaardwerk 'Europa en de Verlichting' van de Zwitserse hoogleraar Ulrich im Hof: 'Onder de pijlers van de Verlichting nemen de vrijmetselaren een voorname plaats in. Hun organisatie gaf de wensen en ideeën van de Verlichting een institutioneel kader. De vrijmetselaarsloges worden kweekplaatsen van tolerantie. De confessionele verschillen worden gerelati-

veerd, al heel vroeg kunnen joden lid worden. Edelen en burgers zijn elkaars gelijken. Hier vindt men de school van wetenschappers, kunsten en goede zeden... Hun vereniging vormt het geleerdste gezelschap ter wereld.'

In het kort samengevat: het zijn de denkbeelden van vrijmetselaren en hun vrienden die de inspiratie vormen van de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring en later de Amerikaanse grondwet: 'Alle mensen zijn gelijk geschapen met onvervreembare rechten als leven, vrijheid en het nastreven van geluk.'

Universele Verklaring

Vergeet ook de republikeinse organisatievorm van de Verenigde Staten niet: Een unie van 13 staten die onder een gekozen president samenwerken. Een experiment dat niemand in die tijd zou hebben aangedurfd, zonder het voorbeeld van de vrijmetselarij. De organisatievorm van de vrijmetselarij is dan het enige geslaagde democratische experiment op bestuursgebied. Deze ervaring brengt de invloedrijke jurist James Otis tot de beroemde uitspraak 'taxation without representation is tyranny'. De vrijmetselarij heeft een rol van enorme betekenis gespeeld bij de vorming van de Verenigde Staten. Zonder mannen als Benjamin Franklin (grootmeester van Pennsylvania) en Edmund Randolph (gouverneur en grootmeester van Virginia) is het zeer de vraag of de rechten van de Amerikanen zouden zijn verankerd in een revolutionaire grondwet (1788) en een 'Bill of rights' (1791). George Washington, de eerste president, legt in vrijmetselaarskleding de eed af op de logebijbel, omringd door andere vrijmetselaren. Sedert George Washington heeft Amerika nog minstens 12 vrijmetselaren als president gehad. In de 20e eeuw zijn dat Theodore Roosevelt, die tot zijn grote verrassing wordt ingewijd door zijn tuinman, en later Franklin D. Roosevelt, Henry Truman en Gerald Ford. Vader en zoon George Bush zijn geen vrijmetselaar, maar dat zal weinigen verbazen.

Niet erg

Via de Amerikaanse revolutie en daarna de Franse revolutie naar de moderne tijd. De krachtige impuls die de vrijmetselarij had gegeven, werkt door in de 19e eeuw. De politieke betekenis van de vrijmetselarij als organisatie neemt af door de opkomst van

politieke partijen. Dat is logisch en helemaal niet erg. Integendeel. De vrijmetselarij heeft zich juist ingezet voor het recht van vereniging en het recht een politieke partij te vormen. De

**De 'Four Freedoms
- Vier Vrijheden'
zijn vrijheid van
meningsuiting en
godsdienst, alsmede
het vrij zijn van vrees
en behoefteigheid.**

vrijmetselarij wil zelf helemaal geen politieke partij zijn. De leden maken hun individuele keuze en daar heeft de organisatie niets mee te maken. Om het spoor van de ontwikkeling van de mensenrechten te kunnen volgen, is het goed om te zien welke politici daarbij een beslissende rol hebben gespeeld. Dan valt direct de naam op van de grote Amerikaanse president Franklin D. Roosevelt op. Hij wordt in 1933 tot president gekozen en zelfs tweemaal herkozen. Roosevelt is in 1911 ingewijd in loge Holland in

New York en hij is zeer actief in 'The Shriners', een filantropische tak van de Amerikaanse vrijmetselarij die 22 kinderziekenhuizen en brandwonden centra financiert. Roosevelt legt de grondslag voor de Verenigde Naties. Al in 1941 voert hij besprekingen over een Atlantic Charter met Winston Churchill, ook een vrijmetselaar. In een rede voor het Amerikaans congres formuleert hij zijn beroemd geworden 'Four Freedoms - Vier Vrijheden'. Namelijk vrijheid van meningsuiting en godsdienst, alsmede het vrij zijn van vrees en behoefteigheid. 'The Four Freedoms Award' wordt jaarlijks toegekend, het ene jaar in New York en de andere keer in Middelburg. In het handvest van de Verenigde Naties is al een verwijzing naar de mensenrechten opgenomen en in 1946 wordt een VN-commissie gevormd die gaat werken aan de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Voorzitter wordt Eleanor Roosevelt, die het werk voortzet in de geest van haar in 1945 overleden man. Artikel 1 van de Universele verklaring luidt: 'Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begiftigd met verstand en geweten, en behoren zich jegens elkander in de geest van broederschap te gedragen.' ♦

De eerste president van Amerika, George Washington, plaatst de eerste steen voor de bouw van het Capitol.

'Broederschap is iets dat veel dieper snijdt'

De leden van de Orde van Vrijmetselaren werkend onder het Grootosten van Nederland spreken elkaar aan met de term 'broeder'. Hierin staan zij niet alleen. Deze gewoonte geldt ook in tal van andere – levensbeschouwelijke of religieuze – organisaties. Natuurlijk zullen vrouwen in deze organisaties niet met 'broeder', maar met 'zuster' aangesproken worden. Maar wat houdt die benaming nu daadwerkelijk in? Zijn er, bijvoorbeeld, verschillen in benadering van iemand die 'broeder' genoemd wordt en iemand die met 'vriend' wordt aangeduid? Wat houdt, kortom, 'broederschap' binnen de vrijmetselaarsgemeenschap in?

Tekst: Frans Krap – Foto's: Paul Mellaart

Het is zelfs zo dat de leden van genoemde Orde haar vaak aanduiden met de term 'De broederschap'. Hieruit blijkt zonneklaar het grote gewicht dat de leden van deze orde aan het idee 'broederschap' geven. In 1884 verschijnt het 'Woordenboek voor Vrijmetselaren', geschreven door A. S. Carpentier Alting, een zeer grote naam in de vrijmetselarij van die dagen. Zonder overigens te suggereren dat dit woordenboek het laatste woord zou hebben, is het wel aardig hier een klein citaat uit dit naslagwerk te geven: 'Wanneer we nu het wezen der Vrijmetselarij in aanmerking nemen, is het waarschijnlijk juist voor haar het woord broederschap te gebruiken, dan het minder nauwkeurige en toch meer gewone woord orde.' Zó veel gewicht heeft het begrip 'broederschap' in de Nederlandse vrijmetselarij.

Uitgangspunt

Nu maken vrijmetselaren zich sterk voor het recht van iedereen zich een eigen mening te formuleren. Ieder heeft volgens deze vrijmetselaren het recht

op eigen wijze naar waarheid te zoeken. Zo wordt dat in de documenten van de Nederlandse vrijmetselaren genoemd. De ene vrijmetselaar zal dan ook zijn mening en zijn inzicht niet snel aan een andere opleggen, zelfs niet als het gaat om zoiets belangrijks als de bete-

'Buiten de loge
ervaar ik mensen niet
als mijn broeders'

kenis van 'broederschap'. Of misschien juist dan niet. "Precies daar waar het belangrijk is, gaat het niet aan de ander een mening op te leggen", zo zal een rechtgeaard vrijmetselaar zeggen. Toch is het goed een uitgangspunt te kiezen voor de beschrijving van het begrip 'broederschap'. Het lijkt dan verstandig een beschrijving te kiezen uit een bron die buiten de vrijmetselarij ligt; een 'bron van onverdachte waar-

de' om het zo te zeggen. Daartoe is de website www.universele-beschaving.nl bezocht. Daar is de volgende tekst te vinden:

– 'Broederschap: Gevoelens van verbondenheid met de andere mens uit besef dat die ander wezenlijk is als wijzelf. Hieruit volgt een fundamentele en spontane vriendelijkheid. Is bij velen onder ons verdrongen door confrontatie met respectloos gedrag van anderen; overlevingsmentaliteit, egoïstische belazer-mentaliteit, 'economisch' denken enz. Tevens door conditionering en inprogrammering met respectloos egocentrisch en egoïstisch overlevingsgedrag van anderen in media en computerspelletjes.'

'Broederschap en gevoelens van menselijke verbondenheid zijn in essentie liefde. Het woord 'broederschap' past daarom ook niet in onze egocentrische sociaal-darwinistische 'cultuur'...' –

Voor de behandeling in dit artikel is deze informatie te algemeen. Voor een benadering die recht doet aan de vrijmetselarij, is het eenvoudigweg veel te onpersoonlijk. Het getuigt van de

broodnodige voorzichtigheid hier – nogmaals – te stellen dat het hier gaat om de vrijmetselaarsvariant van broederschap. Het verhaal moet dus persoonlijker gemaakt worden; het verschijnsel moet vanuit een persoonlijk perspectief besproken worden. Immers, alleen een persoonlijke benadering kan een maçonnieke benadering zijn. En daarom is de keuze gemaakt dit te baseren op de uitingen en overwegingen van broeder Ton Cozijnsen. Broeder Cozijnsen groeit zo langzamerhand naar de groep 'mannen van middelbare leeftijd' toe. Hij is al lang vrijmetselaar en hij heeft zich in zijn werkzaam leven altijd beziggehouden met het welzijn van de mens. Juist in die professionele omgeving heeft hij zijn inzichten in de wezenlijke gelijkwaardigheid van mensen onderling kunnen laten rijpen en omzetten in daden. Het is een voorrecht zich te laven aan de inzichten die hij zich met veel toewijding heeft eigen gemaakt. En er kan erg met hem gelachen worden; dat gelukkig ook.

Broeder Cozijnsen, beste Ton, denk er eens over na, wat volgens jou het belangrijkste verschil is tussen vriendschap en broederschap?

“Vriendschap is als het ware oppervlakkiger dan broederschap. Broederschap steekt dieper. Ik denk dat vriendschap op onderdelen kapot kan gaan. Je hoopt natuurlijk dat dit niet zal gebeuren, maar dat is een ander verhaal. Vriendschap kan stuklopen. Definitief. Maar als je het over broederschap hebt, dan is er een weg terug. Natuurlijk kun je ook binnen broederschap een hoop ellende hebben, maar het lijkt beter mogelijk om op je schreden terug te keren; er bestaan meer mogelijkheden tot herstel. Zo lijkt het mij, denk ik.”

Als je het gevoel hebt corrigerend te moeten optreden, doe je dat dan als vriend of als broeder?

“Laat ik eerst stellen, dat ik die behoefte maar hoogst zelden heb. Maar op momenten dat ik vind dat ik handelend moet optreden in dit opzicht, zal ik dat eerst als vriend doen. Mijn eerste benadering zal die van de vriend zijn. Dat is minder diepgaand, oppervlakkiger misschien zelfs. Voor alle duidelijkheid: Ik ontken de grote waarde van vriendschap hier voor geen millimeter! Integendeel zelfs! Maar broederschap is iets dat veel dichterbij is, dat veel dieper snijdt. Daar komt

Broeder Cozijnsen: 'Kijk, iemand die je nooit hebt ontmoet kan je broeder zijn, maar niet je vriend.'

nog bij, dat je vrienden in je omgeving moet hebben. Kijk, iemand die je nooit hebt ontmoet kan je broeder zijn, maar niet je vriend. Om vrienden van elkaar te kunnen zijn, moet je elkaar tenminste kennen.”

“En hoe zou ik dat doen? Dat hangt

'Ook broeders schuren zich zo nu en dan aan elkaar'

van de lengte van de tenen af. Nee, dat is niet eerlijk, wat ik nu doe... Dit is geen antwoord. Maar de manier van aanpak zal per broeder verschillen. Bij de een kan ik recht voor zijn raap zeggen wat ik denk te moeten zeggen, bij de ander zal ik een omweg moeten ne-

men. Want ik wil hem natuurlijk niet op de tenen trappen. Dat zal overigens best ook wel een keer gebeuren, hoor. Maar dan zal ik tegen hem zeggen: 'Ik heb op je tenen getrapt, maar niet tot dat het zeer deed.'”

“Ik zou een broeder veel later corrigeren. Let wel, we gaan nog steeds uit van de veronderstelling dat ik werkelijk vind dat ik dat moet doen, dat ik die verantwoording tegenover hem draag.”

“Weet je wanneer het volgens mij werkelijk moet? Als het de spuigaten uitloopt en als het ten koste gaat van een broeder! Als ik merk, dat mijn broeder op een rot manier gekoeioneerd wordt. Dan grijp ik in.”

“Nu ja, dat klinkt misschien wat al te heldhaftig. Maar ik zal het zeker niet onbecommentarieerd voorbij laten gaan. Men blijft simpelweg van mijn broeders af!”

“Maar losgezien van terechtwijzen en adviseren... Dat is immers maar een

heel klein deel van de broederschapsbeleving. Weet je, volgens mij waren de broederschappen uit de middeleeuwen gegrond op het samen klaren van grote werken. Je leest overigens wel eens, dat een broederschap als het onze voortgekomen zou zijn uit het oude gildesysteem. Maar weet je dat het tegendeel het geval is? De middeleeuwse, dus katholieke, broederschappen zijn veel ouder dan de gilden; de gilden zijn uit deze broederschappen voortgekomen. Maar dit terzijde.”

“In die broederschappen moest gewerkt worden, gearbeid, en niet zo’n beetje ook! Ik weet dat het wat mal klinkt, maar volgens mij is het voor de broeders tegenwoordig veel makkelijker elkaars broeder te zijn dan toen. Er is nu geen materiële verbinding meer; de broeders zijn voor hun inkomen niet meer afhankelijk van elkaar. Kijk, als je van de samenwerking met je broeders afhankelijk bent voor het levensonderhoud van jezelf en je gezin, dan spelen er belangen die gemakkelijk tot wrijving kunnen leiden. Elkaars broeder zijn en vooral dat te blijven is dan een veel grotere opgave. Wij hebben het in dat opzicht een stuk makkelijker.”

“Natuurlijk, het is ook tegenwoordig en in ons landje zo gesteld dat er dingen aan de orde kunnen zijn in loges die bepaald niet prettig zijn. Ook broeders schuren zich zo nu en dan aan elkaar. En soms loopt dat best hoog op. En hier laat dan die mogelijkheid waarover we zo-even spraken zich gelden. In broederschapsgevoelen is er altijd een weg terug mogelijk. Het begrip ‘broederschap’ houdt in dat er momenten van evaluatie, van wel doordachte beoordeling, zelfs van meditatieve reflectie mogelijk zijn. Een soort van herijking van de grondslagen van het samenzijn die je in vriendschap meestal niet aantreft.”

Op welke wijze kan de vrijmetselaarsvariant van broederschap bijdragen aan het welzijn van de mens?

“‘Ga heen naar het Westen, doe u daar kennen als vrijmetselaar’. Dat is de opdracht waarmee vrijmetselaren worden belast aan het einde van hun werk in hun werkplaats. En met ‘het Westen’ wordt dan de wereld-van-alle-dag buiten de werkplaats bedoeld.”

“Op de eerste plaats is dat een geweldig moeilijke opdracht. Want als ik in mijn eentje, bloot, in de kou sta... Dan moet ik ook nog eens duidelijk en herkenbaar een vrijmetselaar zijn? Zodat

‘Vriendschap kan stuklopen. Definitief. Maar als je het over broederschap hebt, dan is er een weg terug.’

de mensen mij als zodanig herkennen? Of is het misschien eerder ‘erkennen’? Van de 365 dagen breng ik dat maxi-

‘Vriendschap is als het ware oppervlakkiger dan broederschap’

maal 100 dagen op. Bij wijze van spreken dan. Als we dat allemaal zouden kunnen en doen...”

De vraag is toch meer hoe gedraag je je als vrijmetselaar? Dan hoeft immers niemand te weten dat je vrijmetselaar bent. Want ‘doe u kennen’ wil zeggen dat je het eerst moet laten weten.

“Precies: je moet het laten merken, niet vertellen of zo, en de wijze waarop dat gebeurt zal per keer verschillen. De wijze waarop... Naar mensen toe, naar anderen toe... Het is een wereldomvattende wil van de vrijmetselarij om dat te bewerkstelligen, dat... Hoe krijgen we dat voor elkaar? In de eerste plaats, denk ik, niet door hoogmoedig te wezen, want als we hoogmoedig worden dan zijn we bij

de grond al afgebrand... En daar gaan we – heel eerlijk gezegd – wel eens aan mank... Dat we ons op de borst slaan en zeggen ‘Kijk ons nu’. Volgens mij gaan we ons hieraan best wel eens te buiten. Maar dan moet ik altijd aan die Fari-zeeërs denken die vooraan in de Tempel stonden en hun gebed richtten tot hun Heer. Hun Heer, niet de mijne; ‘Zie ons eens goed zijn’... Nee, dan heb ik liever die knaap die daar achterin de Tempel zit en zegt van ‘Toe, geef nou ook om mij en dan zal ik mijn best doen...’”

“In de zin waarin wij over broeders voelen en denken, kan ik mij niet voorstellen dat ik buiten de loge de mensen als mijn broeders ervaar. Ik ervaar hen als mensen, als belangrijke en ook op deze wereld neergezette wezens die met elkaar moeten zien dat we daar iets van maken... Dat wel...”

Wat vind jij van de uitspraak ‘sommige van mijn vrienden zijn mijn broeders en sommige van mijn broeders zijn mijn vrienden’?

“Dat kan heel goed... Dat laatste vooral. Als je een loge hebt van 25 man, dan hoeft toch niet met 25 man vriendje te wezen? Ik ben goed met allen, in de gewone menselijke zin van het woord, maar hij... En hij... En hij... Ervaar ik als mijn broeder. Alle 25.” ♦

Broederschap en Broederliefde

Nee, het is iets anders dan vriendschap. Vriendschap is een bewuste keuze, broeders krijg je toebedeeld. Je vrienden ken je allemaal grondig; van de broeders ken je maar een handjevol. Vriendschap kan tijdelijk zijn; broeder ben je voor altijd. Het kan overlappen: een vriend kan een broeder worden, een broeder een vriend, maar dat hoeft niet. Als broederschap geen vriendschap is, wat is het dan wel? Op onze wekelijkse logeavond blijf ik het heel anders te zien dan de inleider. Zijn teleurstelling hierover staat tegenover de mijne, het wordt emotioneel. Maar door de teleurstellingen heen, proberen we elkaar te begrijpen. Geen pogingen elkaar te overtuigen of andere broeders in ons 'kamp' te krijgen. Broederschap is luisteren, je openstellen voor de ander; het doel is niet het met elkaar eens worden. We mogen het hartgrondig oneens zijn, maar we zullen elkaar nooit persoonlijk aanvallen, dat is een onderdeel van de ongeschreven maaçonnieke omgangsvormen, het cement dat ons bij elkaar houdt. Die omgangsvormen maken het mogelijk ook zeer persoonlijke ervaringen met elkaar te delen. Zo kan broederliefde ontstaan. Liefde is

een lastig begrip; iedereen weet wat het is maar het is moeilijk onder woorden te brengen. In de 'Siberische Lessen over Leven, Liefde en Dood' (van deze columnist) leert de hoofdpersoon, een wijze klooster abt, dat respect en vertrouwen het ouderpaar van de liefde vormen. Welnu, broederschap houdt niet altijd respect en vertrouwen in. Er zitten ware despoten tussen de broeders voor wie ik respect noch vertrouwen voel, maar het zijn wel mijn broeders voor wie ik me wil openstellen. Liefde is een containerbegrip. U houdt van uw vrouw en kinderen, maar ook van uw hond, uw tuin en misschien het dorp waar u woont. De Siberische abt leert dat van liefde sprake is als er een emotionele band bestaat tussen u en het object van uw liefde. Als ik me openstel voor de vreugden en smarten van mijn broeders, worden die ook mijn vreugden en smarten en ontstaat broederliefde. Broederliefde opent een wereld van menselijke solidariteit. 'Alles weten is alles vergeven', zeggen de Fransen, en zo kan ik een broeder zijn misstappen vergeven, ook als die ernstig zijn. Door de broeder te kennen leer ik ook mezelf kennen, en het 'Ken

stof tot overdenking. Ik leer mezelf kennen door de broeders, tenminste als ik me durf bloot te geven en me openstel voor hun reacties. Ik meldde me destijds niet aan bij de loge met de bedoeling me bloot te geven en open te stellen, de vrijmetselarij leek me gewoon geweldig interessant. En mezelf leren kennen leek niet zo'n moeilijke opgave, ik had dat mijn hele leven al gedaan, toch? Na een jaar hield ik, zoals gebruikelijk is, mijn leerlingbouwstuk, emotioneel, meer dan eens stond ik achter de kathedraal als een schooljongen te snikken. Ik werd opgevangen met stilzwijgende, niet-sentimentele sympathie. Zo heb ik op mijn beurt anderen opgevangen die hun al dan niet emotionele persoonlijke getuigenissen aflegden. Voor mij is dat de kern van de vrijmetselarij, meer dan de rituelen en symbolen die hulpmiddelen zijn: die solidariteit van bewust levende broeders die hetzelfde zoeken, namelijk zichzelf te kennen om daardoor een beter mens te worden. ♦

Hans Wissema.

De actuele stand van zaken met betrekking tot bouwloges
www.steensplinter.nl

U KUNT NU VOORINTEKENEN !!!
De Fratinitas et Artes Mechanicae
over broedersschappen en middeleeuwse bouwloges
door
J.A. den Ouden

Maak een email naar
info@steensplinter.nl

valerius
PERZISCHE TAPIJEN
Originele Perzische tapijten

Valeriusstraat 83
2517 HP Den Haag
Tel.: 070 345 51 50
www.persa.nl

Uzelve' is de eerste opdracht van elke vrijmetselaar, waar ook ter wereld. Dit wordt versterkt door de reacties van broeders op mijn persoonlijke verhalen. "Hans, dat had ik nooit van jou verwacht." Of: "Dat is typisch iets voor jou." Is dat zo, denk ik dan? Het levert

Koninklijke Kunst

Als er één ding genoemd moet worden waarover vrijmetselaren het met elkaar eens zijn, dan is dat zonder twijfel dat zij de mening met elkaar delen, dat zij het niet met elkaar eens hoeven te zijn. Integendeel misschien zelfs. Een heel belangrijk onderdeel in het samenkomen van vrijmetselaren is juist gelegen in het met elkaar vergelijken van inzichten en meningen, zonder dat de één de ander probeert van zijn eigen 'gelijk' te overtuigen. Dit beginsel geldt ook de interpretatie van de door de vrijmetselaren gebruikte symbolen en de onder hen rond gaande, vaak mythische verhalen over het ontstaan en de ontwikkeling van de vrijmetselarij zelf.

Door Frans Krap – Foto's: Paul Mellaart.

Nu staat het woord 'vrijmetselarij', in grote lijnen voor twee zaken. Het woord wordt gebruikt zowel voor het geheel aan organisatie, inclusief de regels van bestuur, samenstelling van loges, interne bestuursstructuren enzovoort, als voor de werkwijze die de vrijmetselaren bedrijven. Voor veel vrijmetselaren is het gebruikelijk voor dit laatste de aanduiding 'Koninklijke Kunst' te gebruiken. Deze aanduiding roept echter de vraag op, wat die kunst dan wel is en waarom die kunst 'koninklijk' genoemd wordt. En ook over deze basale vragen gaan verschillende theorieën en meningen rond.

Het woord

Wat er in deze context met 'kunst' bedoeld wordt lijkt het minst moeilijk te verklaren. Het is vrij algemeen bekend, dat in de Middeleeuwen en de vroeg moderne tijd de gewoonte bestaan heeft te spreken van de 'zeven vrije kunsten'. Het gaat dan niet om die zaken die in het hedendaagse taalgebruik onder 'kunst' worden verstaan, maar om de vakken die deel uit maken van het curriculum, de leergang, die in de klassieke oudheid en de middeleeuwen aan de Europese scholen zijn onderwezen. Naast deze 'septem artes liberales – zeven vrije kunsten', staan in die tijd de 'artes mechanicae – praktische kunsten', zoals metallurgie en koken, en de 'artes incerta – onzekere kunsten', zoals magie. De zeven vrije kunsten zijn onderverdeeld in het zogenaamde 'trivium' ener- en het 'quadrivium' anderzijds. Het 'trivium' bestaat uit: Grammatica (taalkunde, en in het bijzonder het leren

van het Latijn); Dialectica (ofwel 'logica': het logisch redeneren) en Retorica (kunst van de welbespraaktheid). In het 'quadrivium' wordt ondergebracht: Aritmetica (rekenkunde); Geometria (meetkunde); Musica (harmonieeler, waaronder ook 'de tijd' wordt gerangschikt) en Astronomia (kosmologie, de kennis van tijd en ruimte). Het woord 'kunst' verwijst in deze betekenis dus naar een hele verzameling aan kennis en vaardigheden.

Hoog aanzien

Aan dit betekeniscomplex refereert ene Anderson als hij in 1723, in zijn befaamde constitutieboek de naam 'Koninklijke kunst' geeft aan de bouwkunde, die hij als voornaamste en edelste van alle kunsten ziet. De duiding 'kunst' is hier gebruikt in de veelomvattende zin die hierboven wordt genoemd. Het zou wellicht in bovenstaande onderverdeling tot de 'artes mechanicae' gerekend moeten worden, hoewel in tal van oude maçonnieke geschriften de nadruk gelegd wordt op het feit dat er bij de bouwkunst zwaar getrokken wordt op de geometrie, waardoor bouwkunst dus ook ondergebracht zou kunnen worden in de vrije kunsten. In 1884 schrijft Carpentier Alting in zijn 'Woordenboek voor Vrijmetselaren' hierover: 'In de oudste oorkonden van vrijmetselaren wordt de geometrie aangeduid als de grondwetenschap van

alle overige 'vrije' wetenschappen en met de vrijmetselarij in eenige verbinding gebracht'. Even verder in zijn lemma voegt auteur hier aan toe: 'Het is overbodig de symbolische betekenis der geometrie voor de vrijmetselarij opzettelijk aan te wijzen'. Maar hoe dit ook zij, het lijkt welhaast vast te staan dat Anderson met zijn toevoeging 'koninklijk' duidt op het hoge aanzien die de bouwkunde heeft of, ten minste, toekomt. In de tweede uitgave van zijn constitutieboek staat te lezen: 'Our Fraternity has been often patronized by Royal Persons... whereby Architecture early obtain'd the title of Royal Art'. In deze visie wordt deze kunst, deze wetenschap dus 'koninklijk' genoemd omdat zij onder de bescherming staat, en altijd heeft gestaan, van koningen en andere vorstelijke personen. Of dit ook historisch gezien waar is valt ernstig te betwijfelen, maar dit is niet wezenlijk van belang voor het beantwoorden van de vraag waar de toevoeging 'koninklijk' nu vandaan komt. Sommige auteurs geven een andere verklaring: het zou verwijzen naar Koning Salomo van wie sprake is in de mythische vertelling over de bouw van de eerste Tempel in Jerusalem. Deze tempel staat voor maçons immers als metafoor voor een bouwwerk dat volstreekte orde en harmonie tot aanzien brengt. Intussen is het heel goed denkbaar dat de toevoeging 'koninklijk' zijn oorsprong vindt in een heel

Dit artikel is een herplaatsing van een eerdere publicatie.

basaal gegeven, namelijk de Engelse gewoonte – zeker aan het begin van de 18e eeuw! – alles dat prominent is aan te duiden met ‘Royal’. Deze gedachte is vooral populair bij schrijvers die het ontstaan van de huidige vrijmetselarij in Londen (1717), niet al te religieus willen opvatten. In 1884 verwoordt Carpentier Alting in zijn woordenboek een heel andere visie. Hij verwijst naar de Algemene brief van de apostel Jacobus (2:8): ‘Indien gij dan de koninklijke wet volbrengt, naar de schrift: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelfen, zo doet gij wel’.

Geen zekerheid

Van belang is verder er op te wijzen dat in vroeger jaren een vorst door middel van zalving koning wordt. In dit ritueel wordt op het lichaam van de vorst een olie – soms uitdrukkelijk ‘Heilige Olie’ genoemd – aangebracht. In de Middeleeuwen wordt een keizer of koning met een speciale ‘Heilige Olie’, ook wel ‘Chrisma’ genoemd, gezalfd. De nieuwe koning of keizer wordt daardoor een ‘sacrosancte’, een min of meer heilige figuur; een bemiddelaar tussen het aardse en het spirituele. Zo kan de gezalfde koning met handoplegging ziekten genezen. Ook voor moderne liefhebbers van fantasieverhalen is dit geen onbekend verschijnsel. Immers Tolkien geeft aan Aragorn, de enig werkelijke erfgenaam van het koningschap, de macht te genezen door handoplegging mee. Overigens de laatste vorst die door middel van zalving het koningschap is verheven, is Koningin Elizabeth II (1953).

Voor weer andere vrijmetselaren verwijst de toevoeging ‘koninklijk’ naar een begrip dat een prominente rol vervult in de alchemie. Pieyns spreekt deze gedachte in zijn ‘Encyclopedie van de blauwe vrijmetselarij’ (2003) in zeer ferme termen uit: ‘De uitdrukking (‘koninklijk’, red.) stamt uit de alchemie. In de alchemistische symboliek stellen een koning en een koningin badend in een fontein het louteringsproces van de te initiëren kandidaat voor; wanneer een jonge gekroonde koning (de geïnitieerde) opgesloten zit in het ‘filosofisch ei’, is het Groot Werk achter de rug’. Aardig is dat de kleur blauw een belangrijke rol vervult in de Koninklijke Kunst. En volgens sommige auteurs-vrijmetselaar ligt er een rechtstreekse lijn van het koninklijke (blauwe) bloed en de gewoonte de graden van de basis-vrijmetselarij de ‘Blauwe Graden’ te noemen. Ook de blauwe omzoming van veel schootsvellen die vrijmetselaren dragen, heeft volgens deze auteurs zijn oorsprong in het blauwe, koninklijke bloed. Kortom: er is niet met werkelijke zekerheid vast te stellen waar de benaming ‘Koninklijk’ vandaan

komt. Dit hangt overigens verder samen met het feit, dat de vrijmetselarij niet de enige geestelijke stroming is die deze term gebruikt. Ook in geschriften over alchemie, in geschriften van rozenkruisers, geschriften met een esoterische strekking, enzovoort, komt de aanduiding ‘Koninklijke Kunst’ voor.

De inhoud

Op het eerste gezicht zijn imperatieven, zijn opdrachten, als ‘Ken Uzelf’ en ‘word die je bent’ minstens vreemd. Hoe kan de individuele mens nu de opdracht krijgen zichzelf te zijn, of – misschien nog gekker – zichzelf te worden? Dat is hij immers al hoog en breed? En hoe kan de mens worden die hij al is? Met die vragen worstelt de Griekse dichter Pindarus (522 v Chr. – 433 v Chr.) al. Maar niet alleen hij, maar evengoed de Griekse tragedie en de hele moderne literatuur van Shakespeare tot Kafka en verder. Hoe beoordeelt de mens zichzelf? Hoe kan hij zichzelf beoordelen? Moet hij/zij zich daartoe in tweeën hakken, een oordelend subject en een te beoordelen object? Het lijkt de kern van deze vraagstelling te zijn, dat de mens niet van zichzelf weet wie hij/zij is, maar wel ijverig op zoek is dat te achterhalen. Kortom, de mens blijkt vreemd te zijn aan zichzelf. Maar, wie of wat zou ‘ik’ anders zijn dan ‘ikzelf’ of ‘mijzelf’? Met deze laatste vraag dient zich al direct een vreemdheid aan. De gebruiker van de Nederlandse taal kan in deze zin kennelijk zowel de objectvorm ‘mijzelf’ als de subjectvorm ‘ikzelf’ gebruiken. Het lijkt in betekenis niet veel uit te maken voor welk van de twee mogelijkheden gekozen wordt. Er komt overigens nog een merkwaardig verschijnsel bij: de mens weet kennelijk niet van zichzelf wie hij is, maar wel weet hij dat hij dit niet weet en dat hij probeert dat niet-weten te overstijgen tot een wel-weten, tot een kennen en een zijn. Hierbij moet natuurlijk de vraag gesteld worden of dit alles te doen is. Hoe kan de mens weten wat hij niet weet? Hoe kan ‘ik’ mijn niet-weten ongedaan maken of, ten minste, omzetten in een proberen dit niet-weten in een wel-weten omzetten? Kan ‘ik’, om hier een idee van Hegel aan te halen, de vreemdheid tegenover mijzelf werkelijk ongedaan maken en werkelijk mijzelf worden?

Twee manieren

In deze vraagstelling zijn twee termen, ‘ik’ (ieder mens is een ‘ik’) en ‘de mens’, als synoniemen gebruikt. Dit lijkt overeen te komen met het alledaagse taalgebruik. En in dit type taalgebruik levert deze gelijkstelling niet veel problemen op. Er wordt hier echter wel een zekere dubbelzinnigheid

in het gesprek gebracht. Zowel de term ‘de mens’ als de term ‘ik’ kan op – ten minste – twee manieren worden opgevat. De term ‘de mens’ kan opgevat worden in de zin van een onherroepelijk aan ieder individueel mens eigen structuur. De vreemdheid, de onwetendheid in zake het eigen ‘ik’ is dan één van de eigenschappen van de soort ‘mens’, de ‘homo sapiens’ geworden. Deze vreemdheid-voor-zichzelf moet dan dus omschreven worden als onontkoombare, voor ieder mens geldende structuur. In deze gedachtegang is het dus onmogelijk van ‘mens’ te spreken als er een wezen wordt bedoeld dat niet over deze vreemdheid-voor-zichzelf beschikt. De termen ‘de mens’ en ‘ik’ kunnen echter ook op een andere manier worden opgevat: ieder mens staat vreemd tegenover zichzelf, maar ieder op zijn eigen individuele wijze. De vreemdheid tegenover zichzelf varieert van mens tot mens: ieder mens heeft zijn eigen individualiteit. Gaat het in deze vraagstelling nu om het algemeen-menselijke of om het individueel menselijke? Bij nader inzien echter blijkt dit dilemma niet te bestaan. In laatste instantie gaat het immers om geen ander vraagstuk dan dat van de individuele variaties binnen een algemene structuur. Er bestaat simpelweg een dualiteit binnen de mens als zodanig. Deze dualiteit toont zich bij ieder mens op hem of haar eigen wijze. Het gaat hier dus niet over de tegenstelling tussen ‘ziel’ (‘bewustzijn’) en lichaam zoals dat door, onder meer, Descartes ter sprake is gebracht. Het gaat om een dualiteit die de gehele mens doortrekt in zijn kennen en willen, zijn voelen en waarnemen. Het gaat om een dualiteit die niet alleen anders is bij ieder mens, maar ook in ieder menselijk leven een voortdurende ontwikkeling ondergaat. Deze dualiteit ligt derhalve niet in de tegenstelling ziel-lichaam, maar in de lijn van de zelfervaring en corresponderend daarmee in de ervaring van de ander en de wereld.

Hanteerbaar

De ‘Koninklijke Kunst’ nu beoogt die vreemdheid tegenover zichzelf binnen de mens, zo niet op te heffen – dit lijkt immers onmogelijk –, maar dan, ten minste, in kaart te brengen en mede daardoor hanteerbaar te maken voor de individuele mens. Misschien is het wel daarom, dat de vrijmetselaar op de vraag van de voorzittend meester ‘Wartoe komt u in de loge?’, als antwoord geeft: ‘Om beter mens te worden’. Let wel: niet ‘een beter mens’, alsof er slechte en betere mensen zouden zijn. Maar ‘beter mens’ in de zin van: ‘de volmaakte mens in mij zo goed als mij mogelijk is te realiseren’. ♦

Wat is de toekomst van de vrijmetselarij?

Een vraag... En zes antwoorden van zes willekeurig aangezochte vrijmetselaren. Visies en meningen die prikkelen. Die tot na denken stemmen. In deze aflevering staat als tweede vraag centraal: Wat kan een 300 jaar oude broederschap betekenen voor de toekomst?

Onder redactie van Ed Worm.

Karel Mulder

*Lid loge
'Ultrajectina',
Utrecht.*

“Het gaat eigenlijk om één doel: hoe stellen we onze individuele ontwikkeling naar beste vermogen in dienst van de samenleving? Dat geldt zowel voor iedere vrijmetselaar als voor elke loge. Treed actief naar buiten en blijf dat doen! Nodig bij logeactiviteiten men-

sen uit die over sociale, bestuurlijke, levensbeschouwelijke en culturele onderwerpen iets te vertellen hebben. Zo kweek je meer begrip voor de waarde en kracht van onze levensstijl en blijft een loge open staan voor nieuwe ontwikkelingen in de maatschappij!” ♦

Pawel Krug

*Lid loge
'Gooische Broederschap',
Hilversum.*

“Waarom onze broederschap de tand des tijds zo goed doorstaat, daar kunnen we vast een boek mee vullen. Het

levert ons in elk geval een schat aan wijsheid, kracht en schoonheid op tijdens ónze reis naar de toekomst. Een broederschap die zoveel stormen heeft weten te trotseren, moet welhaast over een blauwdruk van bestendigheid beschikken. Onze onderlinge verbondenheid... Volgens mij ligt daar de sleutel! In een steeds individualistische wordende samenleving maar ook in een evenzeer scherp op individuele

waarden en persoonlijke ontwikkeling gerichte Vrijmetselarij, kunnen ons alle verbindende, van oudsher broederlijke waarden een licht zijn op ons pad. Ons persoonlijk domein verzorgen mag een prioriteit zijn; dit de volgende 300 jaar volhouden zonder verdieping van en focus op datgene wat wij delen en wat ons verbindt, acht ik niet goed mogelijk. 'Sois fraternel partout et toujours!'” ♦

“Vrijmetselarij is een eigentijdse stroming die geworteld is in een eeuwenlange traditie. Het is voor mij een levenshouding, een ‘levenskunst’. Deze broederschap biedt voor personen van allerlei overtuigingen en gezindten de mogelijkheid om, met behoud van eigen mening en inzichten, met elkaar in contact te komen en van gedachten te wisselen. Vrijmetselaren

proberen verdraagzaam te zijn naar anderen toe en zijn bereid om tegenstellingen te overbruggen. Als mens proberen wij bovendien om bewuster in de samenleving te functioneren en voor anderen en onszelf in het dagelijkse leven meer te betekenen. Het is deze unieke mentaliteit die de vrijmetselarij maakt tot een waardevol en toekomstbestendig onderdeel van

Martijn Lier

*Lid loge
‘Sint Lodewijk’,
Nijmegen.*

de samenleving waarin wij met elkaar leven.” ♦

“Er is in de geschiedenis een einde gekomen aan vele broederschappen omdat de mens steeds meer gericht raakte op zichzelf. Ook in onze tijd worden kerken en kloosters omgebouwd tot warenhuizen en discotheken; er is weinig tijd voor stilte en reflectie, consumeren lijkt wel de nieuwe religie van nu.”

“Ik denk dat het moment gekomen is waarop wij beginnen te zien hoe oppervlakkig de mensheid nog leeft, en dan verlangen we weer diep in onze

ziel naar spirituele verdieping en willen we graag onderdeel zijn van een broederschap waarvan we diep van binnen weten dat we er altijd al lid van zijn geweest.”

“Een organisatie met een zo’n lange ‘aanwijsbare’ geschiedenis als de vrijmetselarij kan hierbij een uitgelezen mogelijkheid zijn om dit verlangen werkelijkheid te laten worden. Men hoeft alleen maar de eerste stap te zetten en aan te kloppen om de gereedschappen

Ramon Denessen

*Lid loge
‘La Liberté Constante’,
Roermond.*

te ontdekken waarmee we onze latente spirituele talenten tot wasdom kunnen laten komen en ons te wijden aan echte broederschap.” ♦

“Quote van Einstein: ‘De huidige problemen zijn ontstaan door ons huidige denken, voor oplossingen hebben we nieuwe denkwijzen te ontwikkelen!’ Al 300 jaar denkt de vrijmetselarij mee vanuit het vrije denken om nieuwe denkwijzen te ontwikkelen om een beter wereld te cre-

eren. Hiermee is mijns inziens de vrijmetselarij bezig om een zinvolle bijdrage ‘te leveren voor en aan de toekomst.’ ♦

Ton Post

*Lid loge
‘Ken Uzelven’,
Heerenveen.*

“De kennis welke de vrijmetselarij gedurende de 300 jaar heeft opgedaan, kan een goede basis leggen voor de toekomst en gelet op dit 300 jarig bestaan, kan de vrijmetselarij worden gezien als een stabiel instituut waarvan het gedachtegoed nog altijd actueel is. Opgedane kennis en geleerde lessen uit het verleden, zowel in de wereldpolitiek als in de veranderende samenlevingen, bieden nieuwe inzichten en kansen; ze kun-

nen worden gebruikt in onze zoektocht naar het beter mens worden. De actuele vraagstelling of de vrijmetselarij meer in de openheid zou moeten treden alsmede een – al dan niet voorzichtige – menging in het maatschappelijk debat moet nemen, is iets wat meegenomen moet worden in de toekomstvisie. Er zal geïnvesteerd moeten worden in de toekomst om ook de volgende 300 jaar te kunnen overleven, echter is het mijns

Stefan Schell

*Lid loge
‘Willem Frederik Karel’,
Den Helder.*

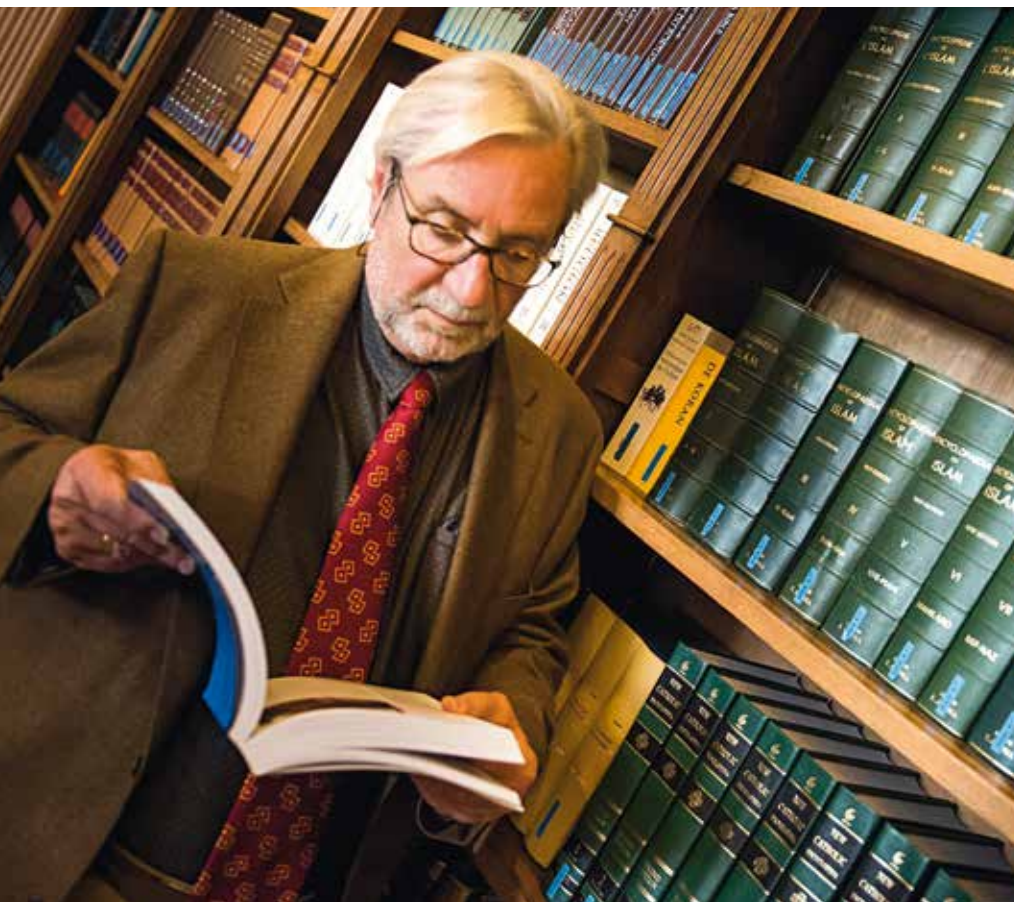

inziens van belang om onze oorspronkelijke grondslagen, werkwijzen en tradities niet uit het oog te verliezen.” ♦

'De vrijmetselarij leeft en is voortdurend in beweging'

Vlaming Hugo De Cnodder staat in eigen land en in Nederland niet alleen bekend om zijn schitterend en bloemrijk taalgebruik. Het is vooral zijn onafgelaten ijveren voor 'grensoverschrijdende initiatieven binnen de vrijmetselarij' dat met zijn naam geassocieerd wordt. Wat hij daarmee bedoelt, legt hij uit in navolgend interview.

Foto's: Paul Mellaart.

'Bijna 40 jaar lidmaatschap van de Orde en ontelbare reizen doorheen het maçonnieke landschap hebben mij als mens gevormd tot een voorvechter van gelijkheid, tolerantie en kosmopolitisme.'

“Mag ik eerst een compliment maken? Het feit dat deze redactie mij als Vlaming behorend tot een andere maçonnieke 'stroming' dan het Grootoosten der Nederlanden interviewt, wijst niet enkel op openheid van geest maar toont ook aan hoe relatief 'grenzen' altijd weer opnieuw blijken te zijn. De 'liberale' ingesteldheid die het Grootoosten der Nederlanden in de laatste jaren nog meer dan in het verleden kenmerkt en de 'professionele' wijze waarop het kwaliteitsniveau van de diverse aspecten van de maçonnieke arbeid wordt nagestreefd, zijn machtige troefkaarten die mij vanaf de eerste kennismaking persoonlijk erg hebben aangegproken. Recht uit het hart gesproken: ik heb erg veel respect, waardering en ontzag voor de Nederlandse grootloge. Voor andere ook, maar voor de Nederlandse zéker. Bovendien moet er toch wel 'iets' zijn dat ons bijzonder sterk bindt over al die historisch gegroeide en verklaarbare grenzen heen, namelijk de emancipatorische dimensie van het maçonnieke project. Dat probeert 'om in een intiem groepsverband mensen meer Mens te laten worden' en hen zo een plaats te geven als 'Mensen tussen de Mensen'. Het zal best zo zijn dat hiervoor meerdere trajecten denkbaar zijn die elk hun oppportunities en valkuilen

'De verrijkende waarde van de diversiteit binnen het maçonnieke landschap wordt onvoldoende erkend en overstemt jammer genoeg kosmopolitisme.'

hebben - in Vlaanderen en Nederland is er een mooie en verrijkende diversiteit aan maçonnieke loges actief - maar de finaliteit is en blijft de ontplooiing van de mens in zijn maatschappelijke context. Voor wie zich daar op focust liggen broederschap en universaliteit niet ver af..."

Ok, dan nu de eerste vraag. Voor wie het nog niet weet, 'vrije metselaren' werken net als gewone metselaren met stenen, zij het dan wel symbolisch... Kunt u dat eens uitleggen?

"De pas-ingewijde vrije metselaar wordt gesymboliseerd door de ruwe steen, die hem- of haarzelf voorstelt: de 'mens' zoals hij of zij nu is. In die ruwe steen zit evenwel een perfecte kubieke steen verscholen, namelijk de 'Mens' die wordt nagestreefd. Om van de ruwe naar de kubieke steen over te gaan dien je niet enkel een goed inzicht in jezelf te ontwikkelen, zeg maar zelfkennis op te doen, maar je hebt een pak werktuigen nodig om dat 'kappen' zo vlot als mogelijk te laten verlopen."

"De vrijmetselarij heeft ervoor gekozen om de bouwsymboliek te hanteren om

uit te drukken dat de inwijdelingen uitgenodigd worden aan zichzelf als mens te werken opdat zij hun plaats in het groter geheel van de mensheid zo goed als mogelijk zouden kunnen innemen. Dat is toch een heel krachtige, uitnodigende symbooltaal, niet?"

Inderdaad! Even een zijstraatje in: waarom worden vrijmetselaren 'vrije metselaren' genoemd?

"In de vroegere kathedralenbouw werd wel eens gesproken over twee soorten 'metselaren': diegenen die uit de ruwe steen de grove vorm kaptten, de ruwe steen metselaar, de 'roughstone mason' en diegenen die vervolgens het fijne werk deden, de vrije metselaar, de 'freestone

'Deze dynamiek geeft de vrijmetselarij haar vitaliteit'

mason'. Toch moeten we oppassen om de geschiedenis van de vrijmetselarij niet al te zeer te 'romantiseren' en een geschie-

denis te 'construeren' die meer past in een mooi maar verzonnen verhaal dan wel in de realiteit. Ongetwijfeld heeft de vrijmetselarij die zich in de 17e eeuw alsmaar verder profileerde, elementen die verwijzen naar kathedralenbouw en de bouwloodsen op de bijhorende werf geïntegreerd in de vormgeving die zij aan haar inwijdingsgenootschap gaf. Maar evenzeer zijn er - onrechtstreeks en rechtstreeks - talrijke stimuli uit het geestesleven mee 'verrekend' in het inhoudelijke van het maçonnieke concept. Laten we het ontstaan van de eerste loges en hun verdere evolutie doorheen de 17e, begin 18e eeuw eerder bezien als een grote smeltkroes waarin vele ingrediënten geleidelijk werden samengebracht. Deze smeltkroes stond meer dan een eeuw 'op het vuur' alvorens de inhoudelijke en vormelijke basisstructuren een zekere standaardisatie begonnen te vertonen. En dan nog... De vrijmetselarij leeft en is voortdurend in beweging, wil hier en daar een sprong voorwaarts doen terwijl op andere plaatsen geprobeerd wordt ze minstens voor lange tijd 'in te blikken'. Eerlijk gezegd, juist deze dynamiek geeft de vrijmetselarij haar vitaliteit. Stel je voor dat we wat

vandaag is, zouden invriezen en zeggen: "Kijk, broeders en/of zusters, en dit is het nu tot in 2317! Zo en niet anders!" Vrijmetselarij - mensenwerk bij uitstek - hoort te leven, niet?"

Prima, terug naar dat werken aan die ruwe steen. Waarom wordt dat werken wel de 'Koninklijke Kunst' genoemd?

“‘Kunst’ slaat op de maçonnieke levenskunst, en ‘koninklijk’ is een symbolische uitdrukking, waar je dus zelf je betekenis aan kan geven. De oorsprong is wellicht verwant met de spreekwoordelijke wijsheid van koning Salomo, de bijbelse figuur die de tempel in Jerusaleem deed bouwen. Deze stenen tempel is een symbool dat verwijst naar de geestelijke tempel waar vrijmetselaars aan werken. Het zogenaamde 'kappen aan de ruwe steen', de maçonnieke arbeid kan beginnen en kan soms onverwacht lang duren, tal van moeilijkheden met zich meebrengen, de steenhouwer in vertwijfeling brengen. Het is voorwaar een 'Koninklijke Kunst' om dat tot een goed einde te brengen. Veiligheidshalve is het beter ervan uit te gaan dat die 'arbeid nooit zal eindigen' omdat er steeds weer nieuwe elementen zullen opduiken waarmee de steenhouwer geconfronteerd wordt en die hem/haar op de proef stellen. Zowel inzake geduld als inzake inspanning. Vrijmetselaren doen er goed aan niet weg te zakken in zelfgenoegzaamheid noch middelmatigheid, laat staan zich in te beelden tot een elite te behoren. Niets daarvan! Vrijmetselarij heeft behoefte aan 'Mensen', broeders en zusters die bereid zijn zichzelf op de rooster te leggen, het beste uit zichzelf boven te halen.”

Van de vrijmetselarij wordt tevens gezegd dat zij 'een wereldomspannende broederschap' is. Wat wil dat nu precies zeggen?

“De menselijke ingesteldheid met een attitude van tolerantie, met een verbondenheid en betrokkenheid met de 'ander' die niet is zoals je zelf bent, die zich geleidelijk aan ontwikkelt doorheen je lidmaatschap van de orde, doet een appel op wat 'intermenselijke broederschap' genoemd zou kunnen worden. Die ingesteldheid betreft niet één of meerdere 'soorten' mensen, maar richt zich op de medemens in abstracto: ze heeft een 'wereldomspannend' of universeel karakter. Dit alles is absoluut niet te verwarren met één of andere organisatievorm van een 'universele broederketen'. Broeder-

schap overstijgt het formele karakter; natuurlijk zal er een band zijn tot leden die wereldwijd behoren tot éénzelfde organisatie en zal het deugd doen op een verre locatie medeleden tegen te komen. Maar de vrijmetselaar mikt een trapje hoger. Hij of zij voelt zich verbonden met andere vrijmetselaren afgezien of die nu tot loge X, Y of Z behoren. Het is leuk tot dezelfde 'box' te behoren, maar mijns inziens is de maçonnieke ruimte juist veel groter en ligt ze ook 'out of the box'. Ik zei het reeds: ik behoor tot een andere maçonnieke stroming dan het Grootoosten der Nederlanden en toch is er een bijzonder sterke band tussen tientallen GON-broeders en mezelf,

'Met haast 40 jaren lidmaatschap voel ik mij een bijzonder gelukkig vrijmetselaar'

tussen honderden Nederlandse vrijmetselaren en hun Vlaamse geestverwanten, tot welke maçonnieke organisatie ieder van hen ook mag behoren. Die heeft betrekking op een persoonlijke keuze en verdient alle respect. Punt, aan de lijn.”

Laat die wereldomspannende broederschap overigens ruimte voor zusters? Of hoe is dat geregeld?

“Wanneer in Londen de georganiseerde vrijmetselarij in 1717 ontstaat uit een amalgaam van verspreide loges die her en der reeds bestonden vanaf het begin van de 17de eeuw, is het binnen het tijdsbeeld van dat ogenblik begrijpelijk dat het enkel ging om mannelijke inwijdingsgenootschappen. Het is wachten tot het eind van de 19e eeuw vooraleer voorvechtsters van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen hun intrede in de vrijmetselarij deden: Maria Deraismes werd als eerste vrouw op 14 januari 1882 in de loge 'Les Libres Penseurs' in de omgeving van Parijs ingewijd. In enkele decennia ontwikkelde de gemengde vrijmetselarij van de Internationale Gemengde Vrijmetselaarsorde 'Le Droit Humain' een wereldwijd netwerk van bloeiende loges, waarin zusters en broeders samen maçonnieke arbeid verrichten. Het bleef evenwel niet bij mannelijke en gemengde vormen van vrijmetselarij, vanaf 1936 ontstonden de eerste vormen van wat zich na WO2 tot een exclusief vrouwelijke vrijmetselarij zou

ontwikkelen. Eerst in Frankrijk, later in België (1981) en andere landen, recent ook in Nederland met de oprichting in december 2015 van de loge 'De Waterspiegel', de basis voor Vrijmetselarij voor Vrouwen Nederland. En in 1947 waren het uitgerekend broeders van Julie Grootoosten der Nederlanden die baanbrekend werk verrichtten door mee aan de basis te liggen van de oprichting van de Orde van Weefsters 'Vita Feminea Textura', die de weefsymboliek en niet de bouwsymboliek hanteert maar als inwijdingsgenootschap gelijkwaardig is aan de diverse maçonnieke vrijmetselaarsorganisaties.”

Een wezenlijk kenmerk van de vrijmetselarij is, dat zij vrij is van dogma's... Is het vasthouden aan een masculiene vrijmetselarij, niet het vasthouden aan een dogma? Zo nee, hoe overschrijdt de vrijmetselarij deze grens van beperking?

“Ik zou enkel van dogma's spreken als je één en ander koppelt aan de exclusiviteit van 'Dit is, neen, dit moet het zijn en niets anders'. In 1717 zal dat wel gekund hebben maar in 2017 geraak je zo'n opvatting niet eens aan de straatstenen kwijt. En dat is maar goed ook. Of je nu man, vrouw, transgender, homoseksueel, lesbisch of tot welk ander gendertype behoort, dat heeft toch niets te maken met de mate waarin je 'mens' kunt zijn? Het is logisch dat mannelijke, vrouwelijke en gemengde vrijmetselaar-

sculpturen volkomen gelijkwaardig naast elkaar sporen; kies gewoon die vorm waarin jij je het best voelt en ga aan de maçonnieke arbeid want daarop komt het aan! We moeten anno 2017 toch geen vijf bladzijden vol schrijven om de maçonnieke gelijkheid van mannen

'We moeten anno 2017 toch geen vijf bladzijden vol schrijven om de maçonnieke gelijkheid van mannen en vrouwen te motiveren, niet?'

en vrouwen te motiveren, niet? Ik hoop dat jullie het mij niet kwalijk nemen, maar ik word een beetje zenuwachtig van al die overbodigheid. Laten wij nu eens leren 'mensen' - gendertypes, levensbeschouwingen en filosofische opvattingen inbegrepen - in hun waarde te laten en hun soms bijzonder meervoudige identiteit te respecteren. De hedendaagse mens loopt veel te veel met een bril op die verschillen constant uitvergroot. Uitgestoken handen die kunnen en willen verbinden zijn véél

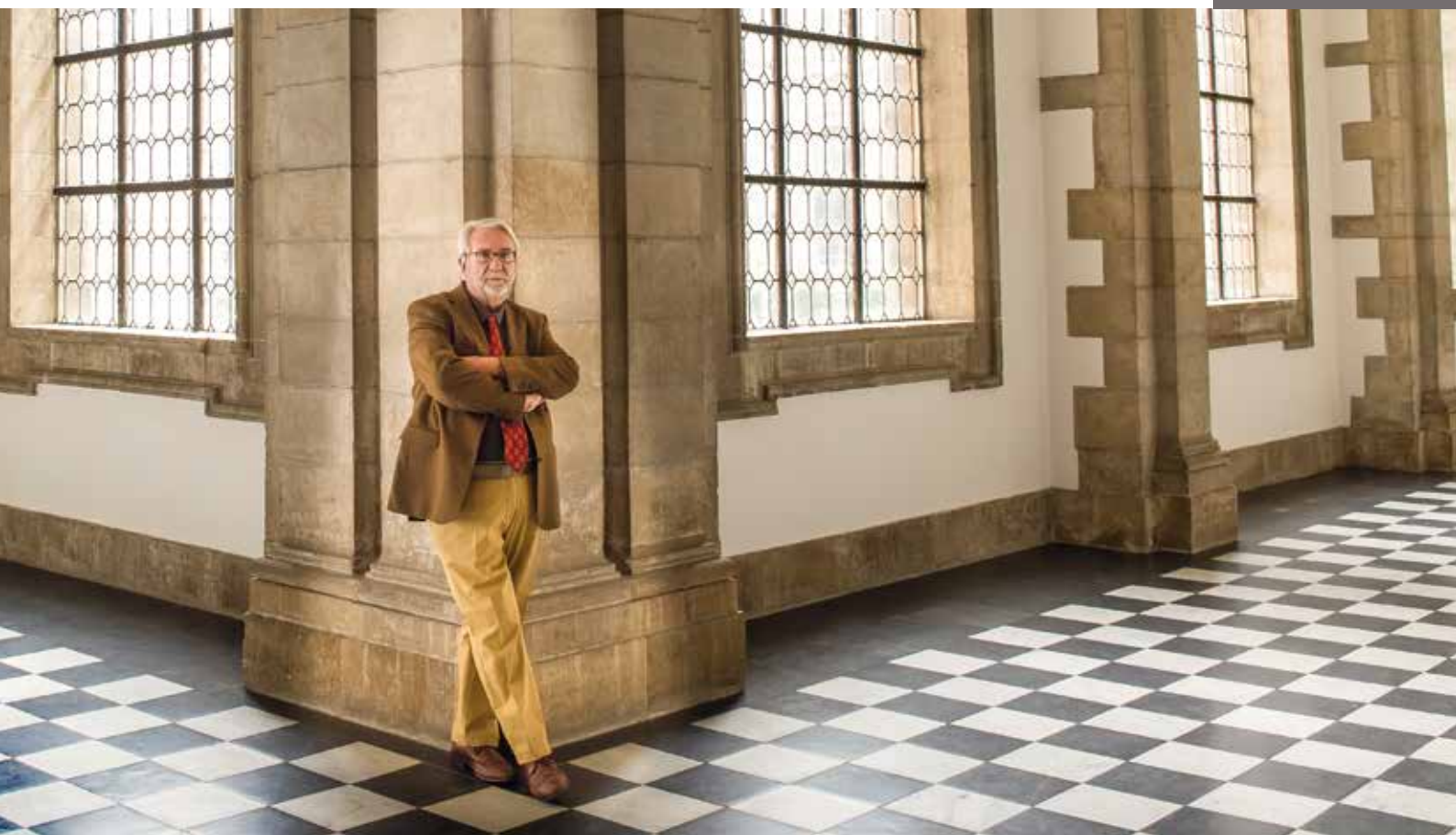
belangrijker. De vrijmetselaarsculturen anno 2017 horen hierin voorop te gaan en steeds weer opnieuw werktuigen aan te reiken waarmee een kosmopolitische mens uit een ruwe steen kan gekapt worden. Verschillen erkennen, ze maçonniek waarderen en elkaar ontmoeten is immers belangrijker dan streven naar een grote eenvormigheid."

De vrijmetselarij is zo'n 300 jaar oud... Hoe ziet de toekomst van jullie grensoverschrijdende initiatieven binnen de vrijmetselarij eruit?

"Met haast 40 jaren lidmaatschap voel ik mij een bijzonder gelukkig vrijmetselaar en mijn kennismaking met de Nederlandse vrijmetselarij in 2010 heeft mij enorm verrijkt. Ik heb met beide handen de kans aangegrepen om vanaf 2011 stafmedewerker van de Nederlandse maçonnieke stichting Ritus en Tempelbouw en talentscout voor haar studietijdschrift Thoth te worden. Ik vond er datgene waarnaar ik op zoek was, namelijk 'een stichting die zich richt tot alle broeders en zusters behorend tot alle loges arbeidend in de Lage Landen, zonder het minste onderscheid en in volledige gelijkwaardigheid.' Binnen dat kader kon ik samen met andere enthousiaste vrijmetselaren mooie initiatieven ontwikkelen, zoals de Dag

van Ontmoeting in 2015, de Maçonniek Grensoverschrijdende Studiedagen 2016 - 2018 en vanaf dit jaar ook de Dag van de Vlaamse en Nederlandse Vrijmetselarij Gent - Middelburg. De traditie van Ritus en Tempelbouw en Thoth werd gekoppeld aan Vlaamse initiatieven zoals de Antwerpse Studiekring Trigonum Coronatum en de Gentse Zaterdaglezingen. Dit jaar nemen broeders en zusters uit meer dan 65 loges uit een 35-tal steden deel. Het verlangen naar ontmoeting en verbinding is in alle geledingen van het maçonnieke landschap behoorlijk groot. Al onze initiatieven zijn gefundeerd op gelijkwaardigheid van alle maçonnieke belevingsvormen, evenals op een oprecht respect voor ieders maçonnieke identiteit. Zo vervolledigen zij het werkgebied van de bestaande grootloges en bieden een deontologisch correct ontmoetingsplatform waar iedereen met open vizier welkom is. De vrijmetselarij van morgen heeft behoefte aan ruimte waarin eigentijdse, verfrissende inkleuringen van het maçonnieke project zich kunnen ontwikkelen, zonder afbreuk te doen aan de bestaande inwijdingstraditie. Broeders en zusters moeten elkaar immers - in volle respect voor ieders maçonnieke identiteit - in een inclusief gebaar kunnen omhelzen in de universaliteit van hun Mens-zijn..." ♦

'Hokjesdenken en verschansingen staan haaks op een geest van tolerantie en openheid die van vrijmetselaren mag verwacht worden.'

Etalage van de Orde van Vrijmetselaren'

In het gebouw van de Orde van Vrijmetselaren aan de Javastraat 2B in Den Haag heeft het Vrijmetselarij Museum een prominente plaats. Dat is te danken aan de unieke bibliotheek, de verzamelingen en de archieven waardoor het museum internationaal tot de belangrijkste in zijn genre behoort.

Tekst: Karel Mulder – Foto's: Paul Mellaart.

Jelle van der Toorn Vrijthoff is interim-directeur en geeft als zodanig leiding aan het museum. Graag legt hij uit wat het museum zo bijzonder maakt. Maar eerst wijst hij op de trap bij de ingang. Op acht staande delen van de treden staat de volgende tekst:

Wat wil de rondleiding eigenlijk laten zien?

“We bieden een weg aan die stap voor stap leidt tot verdere verdieping in de vrijmetselarij. Hoogtepunt is het bezoek aan de Werkplaats of Tempel, waarin bezoekers een audiovisuele pre-

aan te kopen.”

“Dan gaan we naar beneden. In de gang naar het souterrain lopen we langs twee spiegels. Vervolgens komen we bij de historische tijdslijn. Die tijdslijn geeft de relatie weer van de vrijmetselarij met belangrijke historische gebeurtenissen op cultureel, filosofisch en politiek-maatschappelijk gebied in Nederland en

VRIJMETSSELARIJ KWEEST VERDRAAGZAAMHEID,
BETRACHT RECHTVAARDIGHEID, BEVORDERT
NAASTENLIEFDE, ZOEKT OP WAT MENSEN EN
VOLKEN VEREENT, TRACHT WEG TE NEMEN
WAT DE GEESTEN EN GEMOEDEREN VERDEELT,
EN BRENGT TOT HOGERE EENHEID DOOR HET
BEWUSTZIJN LEVEND TE MAKEN VAN DE
ALLEN VERBINDENDE BROEDERSCHAP

Waarom vind je die tekst zo belangrijk?

“Als de voordeur opengaat en de trap meteen in beeld komt, kan je onmogelijk om de tekst heen. Hier staan vrijmetselaren voor! Dit is onze beginselverklaring. Je zou het ook ons profiel kunnen noemen. Alle werkwoorden staan in de tegenwoordige tijd. Die geven deze statige eeuwenoude verklaring tijdloze kracht.”

Het Vrijmetselarij Museum is per 13 oktober elke vrijdag tijdens rondleidingen open voor publiek. Voor tijden en aanmelding zie www.vrijmetselarijmuseum.nl

sentatie van bijzondere momenten van een inwijding te zien krijgen.”

Kan je iets meer vertellen over die weg?

“De ontvangst vindt plaats in de hal. Bezoekers krijgen daar eerst een toelichting op de belangrijkste uitgangspunten van de vrijmetselarij. De tekst van de trap is daarvoor een dankbare opmaat. Het portret van prins Frederik levert verdere gespreksstof op. Hij is in de 19e eeuw 65 jaar grootmeester van de Orde geweest. Hij was de jongste zoon van Willem I en heeft veel betekend voor de vrijmetselarij en het museum. Dat we de kostbare 'Bibliotheca Klossiana' bezitten, hebben we te danken aan prins Frederik, die in 1854 erin slaagde de complete verzameling van Georg Kloss

Europa. De portettengalerij sluit daarop aan. Deze denkers en doeners hebben - ieder op hun eigen terrein - hun sporen verdiend in samenleving en cultuur.”

“In de tuinzaal zijn vrijmetselaarsvoorwerpen thematisch in verschillende wandvitрины tentoongesteld. In het midden van de zaal staat de vitrine met de gouden hamer van prins Frederik. Dit prachtige staaltje ambachtelijke virtuositeit wordt prins Frederik aangeboden op 27 juli 1876 ter ere van zijn 60-jarig jubileum als Grootmeester Nationaal. Na zijn overlijden komt de gouden hamer weer in het bezit van de Orde.”

“Na de tuinzaal komen we in de Voorhof, de kleine ruimte vóór de poort naar de Werkplaats. Op de deuren zien we in 12 panelen de Hiram-mythe afgebeeld staan.”

“Achter de deuren bevindt zich de Werkplaats. Hier spelen zich de rituele handelingen af tijdens de plechtige bijeenkomsten. De audiovisuele presentatie is een openhartige en intense getuigenis van de wijze waarop nieuwe leden een inwijding kunnen beleven.”

“Daarna gaan we weer naar boven om verschillende aspecten van het vrijmetselaar-zijn te bespreken. Bezoekers krijgen antwoord op vragen over mogelijkheden hoe ze zich verder kunnen

Het 'hoofdkantoor' van de Orde van Vrijmetselaren in Nederland, gelegen aan de Javastraat 2B in Den Haag. Hier is ook het Vrijmetselarij Museum te vinden.

Het Vrijmetselarij Museum kent een mooie tempel.

verdiepen, wat onze omgangsvormen zijn en hoe we onze maatschappelijke betrokkenheid tonen. Zo hebben vrijmetselaren al in de 18e en 19e eeuw op maatschappelijk gebied tal van charitatieve en culturele initiatieven genomen. Dat de vrijmetselarij zich altijd sterk heeft gemaakt voor de Joodse gemeenschap en hun wettelijk recht volwaardig lid van de maatschappij te zijn, is geheel in overeenstemming met de beginselverklaring.

Wat is de belangrijkste functie van het Vrijmetselarij Museum?

“De vrijmetselarij in Nederland wil haar gedachtegoed ontsluiten. Het is voor ons een uitdaging dat de weg naar openheid ook loopt over het podium van het Vrijmetselarij Museum. Onze eeuwenoude boodschap van respect, verdraagzaamheid en verbinding heeft toch niets te maken met geheimzinnigheid en myste-rie?”

“Met openheid is reeds een overtuigend begin gemaakt. Het museum is officieel geregistreerd bij de Nederlandse Museumvereniging. Daar zijn we heel blij mee.”

Wat wens je het Vrijmetselarij Museum toe?

“Dat de verzamelingen, archieven en bibliotheek velen zullen inspireren. Een team van deskundige vrijwilligers staat klaar voor iedereen. Het zou toch fantastisch zijn als een enthousiaste rond-

leiding, als eerste kennismaking, leidt tot kleinschalig en zelfs diepgaand onderzoek? Het Vrijmetselarij Museum hoopt zo zijn weerklink te vinden in de wereld van onderwijs, media, wetenschap en kunst en cultuur. Extra aandacht voor de jongere generatie is daarbij heel belangrijk. Het begint vaak met een opstel. Het uitdragen van onze beginselverklaring hoort daar helemaal bij. Je komt ermee binnen, je steekt ‘m in je zak wanneer je weggaat, en omdat je meer wilt weten, kom je terug. De deur staat open.” ♦

Het Vrijmetselarij Museum is voor individueel en groepsbezoek vanaf 13 oktober a.s. op alle vrijdagen in de week tussen 11 - 16 uur opengesteld. Het Studiecentrum is elke week tussen maandag en vrijdag geopend. Belangstellenden worden vriendelijk verzocht enkele dagen tevoren een afspraak te maken.

'Het Vrijmetselarij Museum hoopt zijn weerklink te vinden in de wereld van onderwijs, media, wetenschap en kunst en cultuur.'

Freemasons' Hall, Londen

Het is mistig. En het miezert. Zwarte paraplu's dansen houtherig over het trottoir. De banden van de taxi schuren hoorbaar tegen de stoeprand. "Here we are, gov'! Great Queen Street, number 60!", laat de chauffeur in onvervalst Cockney weten. Hij wijst naar een witgrijs geplaveid plein waaraan op een hoek een kolossaal, markant gebouw staat. De contouren zijn niet echt duidelijk; ze worden door de even witgrijze mist gegrepen...

Tekst: Henk Hendriks – Foto's: Paul Mellaart.

Velen kennen het gebouw, zonder het te weten. Het 'figureert' in een van de laatste films over Englands beroemdste detectives, 'Sherlock Villain Kicks Ass' getiteld. En in tal van actiefilms en televisieseries wordt het onder andere gebruikt als het hoofdbureau van MI5. Of als indrukwekkend decor. In actiefilms als 'The Wings of The Dove' en 'Johnny English'. En in televisieseries als 'Spooks', 'Spy' en Agatha Christies 'Poirot'.

Feitelijk is het gebouw aan Great Queen Street 60 in de huidige Londense wijk

een tweede huis met paardenstal. Het ligt dan nog in een veld aan de oostelijke rand van St. Giles, een dorpje waar koning James I en gevolg in zijn dagen geregeld doorheen trekken op weg van of naar Whitehall Palace. De straatnaam is overigens te danken aan Anne van Denemarken, de vrouw van James I. Kort na de aankoop wordt een

aanbesteding uitgeschreven voor de bouw van een 'Grand Hall' die de twee panden met elkaar in verbinding moet stellen. Het huis direct aan de straat gelegen is de in die tijd bekende 'Freemason's Tavern', waar de Londense vrijmetselaarsloges elkaar ontmoeten. De eerste steen wordt gelegd op 1 mei 1775, ingebed in een maçonnieke cere-

Er zijn er geen
2 die op elkaar lijken!

Convent Garden, het hoofdkantoor van de 'United Grand Lodge of England'. Wijd en zijd staat het bekend en geniet het aanzien als 'Freemasons' Hall'. En al sinds 1775 is het dé ontmoetingsplaats van Londense vrijmetselaarsloges, waarvan het huidige gebouw pas sinds 1933 open is.

Freemasons' Tavern

De op 24 juni 1717 opgerichte Engelse Grootloge koopt begin 1775 een huis, direct aan de Great Queen Street gelegen, met daarachter nog een tuin en

De bronzen deur die toegang geeft tot de grootloge in Londen.

De grootloge in Londen.

monie inclusief processie en een eedaflegging. Met de bouw van 'Grand Hall' kan het tweede pand ingericht worden voor kantoren en vergaderruimten. Het kent zelf geen directe ingang vanaf de straat, omdat het in de tuin komt te staan, dus achter het pand van 'Freemasons' Tavern'. Het meet 24 meter lang, 17,8 meter hoog en 13,2 meter breed. Opmerkelijk is de hoge plaatsing van de ramen die voor de nodige lichtinval moeten zorgen; van buitenaf kan niemand de activiteiten volgen die binnen plaatsvinden,.

Overigens kent Londen in die tijd nog een bekende ontmoetingsplek voor vrijmetselaren, te weten 'The Freemasons' Arms' in de nabijgelegen straat Long Acre. Deze wordt evenwel in verband gebracht met de oprichting van de 'Football Association' in 1896. 'The Freemasons' Arms' staat geheel los van alle ontwikkelingen die uiteindelijk leiden tot de 'Freemasons' Hall' zoals die nu ge- en bekend is.

Naamsverandering

Het huidige gebouw is het derde op deze locatie aan Great Queen Street. Het wordt gebouwd tussen 1927 en 1933. Ontworpen door de architecten Henry Victor Ashley en Winton Newman, kenmerkt het zich door een onvervalste en tamelijk strakke art deco-stijl. Aanvankelijk krijgt het de naam 'Masonic Peace Memorial'. Dit ter nagedachtenis aan de 3.225 vrijmetselaren die het leven laten op de slagvelden van de Eerste Wereldoorlog. Bij het uitbreken van de Tweede

Wereldoorlog in 1939 verandert de naam in het huidige 'Freemasons' Hall'. Tijdens de oorlogsjaren die daarop volgen, loopt het weinig schade op. Een theater aan het einde van de straat en enkele gebouwen op Kingsway worden echter weldegelijk met de grond gelijk gebombardeerd. Na de Tweede Wereldoorlog ligt maar liefst 15% van de huizen en gebouwen in deze Londense wijk in puin. Overigens, om de bouw te financieren wordt het 'Masonic Million Memorial

Fund' opgericht. Het haalt maar liefst 1 miljoen Britse ponden op; zelfs naar maatstaven van vandaag een duizelingwekkend bedrag. Wat geld betreft, klinken bij de allereerste steenlegging op 1 mei 1775 al de volgende richtinggevende woorden over de bouw: "Geen nodige kosten worden bespaard om het sterk, rijk en mooi te maken, zodat in toekomstige tijden, zolang het niet getroffen wordt door een fatale catastrofe, de verwonderde toeschouwer zal zeggen: 'Ja, de vrijmetselarij heeft iets groots en goed in zich, waardoor de leden vakkundig de waarde ervan hebben kunnen vergroten door de kunst, de grandeur en de

elegantie waarmee ze hun huis hebben versierd!" (vrije vertaling, red.).

Vredespoort

'Freemasons' Hall' telt – schrik niet! – maar liefst 24 werkplaatsen, waarvan de zogeheten 'Grand Temple' het meest indrukwekkend is. Het is de ruimte waar de Grootloge de jaarlijkse bijeenkomsten houdt. Opmerkelijk is dat niet alleen andere vrijmetselaarsorden en –obediënties er welkom zijn, maar ook dat zelfs niet-maçonnieke verenigingen en organisaties van deze grootse ruimte van 37 meter lang, 27 meter breed en 19 meter hoog, gebruik mogen en kunnen maken. Eigenlijk niet verwonderlijk, want 'Grand Temple' is een van de weinige plekken hartje modern Londen waar probleemloos 1.700 personen een zitplaats hebben.

De 'Grand Temple' in 'Freemasons' Hall' beschrijven is niet makkelijk; de foto's van staffotograaf Paul Mellaart zeggen meer. Toch enkele leuke weetjes. Toegang tot de 'Grand Temple' wordt verkregen door 2 bronzen deuren, die elk 1.250 kilo wegen. En elk kennen ze ook 4 bewerkte, liggende panelen die gezamenlijk weer het verhaal van de bouw van de Tempel van koning Salomon vertellen. Aan de binnenkant zijn ze voorzien van handvatten, gemaakt van de heften van omhoog wijzende zwaarden, teken dat ze niet gebruikt worden. Daarboven weer enkele symbolische figuren, waaronder Hiram Abiff, de architect van de Tempel van koning Salomon, met de tekenplannen van diezelfde tempel. En daarboven

weer een half ovale band van sterren met die de hemel moet verbeelden, waarin de 2 handen van de Opperbouwmeester des Heelals die de menselijke ziel wegen.

Ontwerper van deze imposante ‘vrede-spoort’ is Walter Gilbert, die overigens ook mag tekenen voor de bronzen sarcofaag in de westelijke vestibule van ‘Freemasons’ Hall’, die de ‘Roll of Honour’ bevat. Dit is een lijst van namen van alle vrijmetselaren die in de periode van 1914 – 1918 om het leven zijn gekomen. De sarcofaag lijkt op een boot, symbolische verwijzing naar een reis die ten einde is gekomen. Het hele ‘gevaarte’ kent tal van symbolische ornamenten die met vrede en eeuwig leven te maken hebben.

Meesterlijk kleurenspeel

Terug naar ‘Grand Temple’, waarvan het plafond uitbundig versierd is met azuren mozaïek, voorzien van figuren en symbolen uit vrijmetselaarsrituelen. In de hoeken ervan zijn figuren te vinden die de 4 kardinale deugden representeren, te weten Behoedzaamheid, Gematigdheid, Standvastigheid en Rechtvaardigheid. Op zonnige dagen baden ze in het stralende licht dat binnenvalt door de glas-in-lood ramen, die er daarom dan ook uitzien als zonnestrallen. Een meesterlijk kleurenspeel!

In het oosten van de ruimte, staat de ‘Grand Master’s throne’, gemaakt in 1933. Het is een kunstwerk op zich van een zuivere kubiek, waarachter een verhoogde lessenaar met grote stoel, geflankeerd door twee gedraaide pilaren waarop weer een soort van driehoekig dakje met daarin een gouden zon. Verder zowel links als rechts van deze troon stoelen, die eenzelfde allure en grandeur hebben als de zetel waarop koning Willem-Alexander zit tijdens zijn inhuldiging in de Nieuwe Kerk, afgelopen jaar. Wat een statement!

Wat ook niet onvermeld mag blijven, is het grote orgel met de goudkleurige pijpstukken. Het is een schitterend werk van de beroemde Britse orgelbouwers Henry Willis & Sons, waarvan er in Engeland nog vele andere te vinden zijn. Het wordt helaas slechts weinig bespeeld. Alleen tijdens concerten en andere muzikale voorstellingen, waarvoor de ‘Grand Temple’ afgehuurd kan worden, weerklinkt nog wel eens de pracht en praal van dit bijzondere muziekinstrument.

Tot zover de summiere poging de ‘Grand Temple’ te beschrijven, want er zijn ook nog eens 23 andere werkplaatsen. Deze beschrijven is onbegonnen werk; er zijn er geen 2 die op elkaar lijken! En in te-

genstelling tot de ‘Grand Temple’ die dagelijks wel voor het publiek geopend is, zijn deze niet te bezoeken. Reden ligt in het simpele feit, dat ze iedere dag worden gebruikt door de Londense loges voor hun reguliere Koninklijke Kunst. Bij deze alleen wat algemeenheden. Zoals bijvoorbeeld dat ‘Temple No 1’ zeer mooi geschilderde portretten bevat van de vroegere grootmeesters van Enge-

Het museum is een indrukwekkende schatkamer

land en Wales. En dat ‘Temple No 23’ de kleinste van alle werkplaatsen is met maar plaats voor hooguit 25 personen. Deze bevat verder een mooie collectie de geschilderde portretten van de grootsecretarissen van Engeland en Wales. Van alle 23 werkplaatsen wordt ‘Temple No 17’ overigens nog altijd gebruikt door de oudste vrijmetselaarsloges in Londen, waaronder 3 nog bestaande loges van de 4 die dateren van voor 1717 en de oprichting van de Grootloge.

Omvangrijke collecties

Naast 24 werkplaatsen, kent ‘Freemasons’ Hall’ ook nog een bibliotheek en museum, ‘The Library and Museum of Freemasonry’ geheten. Dagelijks gratis toegankelijk van 10.00 tot 17.00 uur, is het dé oase van de vrijmetselarij. De bibliotheek omvat een omvangrijke col-

lectie van manuscripten en gedrukte boeken die welhaast elk aspect van de vrijmetselarij in Engeland belichten. Ook wie geïnteresseerd is in de vrijmetselarij in de rest van de wereld, kan hier zijn tijd welbested doorbrengen. Overigens is de catalogus van deze bibliotheek online beschikbaar. Zie daarvoor: www.freemasonry.london.museum/catalogue.php.

Het museum is een indrukwekkende schatkamer van de meest uiteenlopende collecties van objecten met vrijmetselaarsdecoraties, waaronder glaswerk, porselein, aardewerk, zilver, klokken, meubels en regalia. Ze openen als het ware een venster op de rijke geschiedenis van de vrijmetselarij, waardoor de wortels van deze wereldwijde broederschap die – zoveel wordt wel duidelijk – zijn wortels in Engeland heeft. Een absolute aanrader. En ook virtueel te bezoeken. Zie daarvoor:

www.freemasonry.london.museum/family-history.php.

De ‘Library and Museum of Freemasonry’ kennen trouwens nóg een unieke service. Dat betreft genealogisch onderzoek naar voorvaderen die vrijmetselaar zijn geweest. Het betreft evenwel voorname-lijk Engelse vrijmetselaren.

Licht...

De mist is opgetrokken. En het miezert niet meer. Zwarte paraplu’s pikken nijdig in de stenen van het trottoir. De taxi rijdt rustig voor, om in te stappen. “Victoria Street Station, please!” Achteromkijkend bij het weggrijden, tekenen de kenmerkende contouren van het markante ‘Freemasons’ Hall’ zich indrukwekkend af in het licht... ♦

Dit artikel is een herplaatsing van een eerdere publicatie.

De vitrines in het museum bevatten meer dan 300 vrijmetselaars voorwerpen.

De plichten van een vrijmetselaar

Wat mag van een vrijmetselaar verwacht worden? Waaraan moet een vrijmetselaar zich houden? En waaraan kunnen vrijmetselaren elkaar wel of niet herinneren? Al sinds oude tijden kent de vrijmetselarij plichten. Plichten waaraan ieder lid wordt geacht zich te houden. Want één ding is zeker: het vrijmetselaarschap is niet vrijblijvend.

Tekst: Paul Marselje - Foto's: Paul Mellaart.

De Schot James Anderson en de Oude Plichten.

De kern van de vrijmetselarij is de inzet van ieder lid om een beter mens te worden; niet beter dan de ander, maar beter dan je zelf eerder was. En door beter te worden dan je eerst was, wordt van je verwacht dat je bijdraagt aan een betere wereld. Het staat je vrij om zelf te bepalen wat een beter mens is en hoe die betere wereld er uitziet, zolang je de ander daarmee maar niet in de weg staat om zijn eigen beeld daarvan te hebben. Het klinkt misschien allemaal vanzelfsprekend en eenvoudig, maar dat is het niet. Het vrijmetselaarschap stelt hoge eisen aan jezelf.

Jezelf, broederschap en maatschappij

Vrijmetselarij is geen leerschool waar je les krijgt in wat een beter mens is of hoe een betere wereld er uitziet. Vrijmetselarij is een broederschap waarbinnen je in rituele handelingen en met symbolische gereedschappen handreikingen worden gedaan die je kunnen helpen aan jezelf te werken. Het je eigen maken van die symboliek en ritualistiek en het bestuderen ervan is daarom ook een belangrijke plicht. Vrijmetselaarsloges zijn verder een plaats waar je op verdraagzame manier van gedachten hoort

te wisselen over onderwerpen die jou of een andere vrijmetselaar raken. De vrijmetselarij is daardoor geen willekeurige groep mensen; het is een broederschap. En ook het lidmaatschap van een broederschap stelt hoge verplichtingen aan jezelf. De plichten van een vrijmetselaar kunnen dus worden samengevat in plichten naar jezelf, naar de broederschap en naar de maatschappij. Maar wat is een verplichting? In algemene zin kan je stellen dat een verplichting een bindende overeenkomst is tussen twee partijen. Dat kan een morele, juridische of zelfs spirituele overeenkomst zijn. Vooral de morele en spirituele plichten krijgen in de vrijmetselarij aandacht. Als je vrijmetselaar wordt, dan leg je een gelofte af waarin je belooft je aan de plichten van de vrijmetselarij te houden. Wat zijn die plichten dan wel?

De 'Oude Plichten'

Al sinds oude tijden worden vrijmetselaarsplichten beschreven. De Schot Anderson publiceert in de vroege achttiende eeuw het eerste stelsel van vrijmetselaarsplichten. Die regels worden binnen de Broederschap 'De Oude Plichten' genoemd en staan symbool voor wat wij tegenwoordig als vrijmetselaarsplichten beschouwen. Grotendeels zijn die hedendaagse plichten vastgelegd in de statuten en reglementen van de Orde van Vrijmetselaren, die wij kunnen zien als vervanging van die 'Oude Plichten'. Iedere tijd biedt immers zijn eigen kader waarbinnen je afspraken met elkaar maakt. Maar deels liggen die plichten ook vast in de traditie en de sfeer

van de broederschap, waarvan dat oude geschrift van Anderson nog steeds een goede weerslag vormt. Als een nieuwe voorzittend meester van een loge wordt geïnstalleerd krijgt hij daarbij een exemplaar van die 'Oude Plichten' overhandigd, vooral als symbool van de huidige orderegels, maar zeker ook om te verwijzen naar de traditie van waaruit de vrijmetselarij en de vrijmetselaar handelt.

Kwetsbaarheid

Vrijmetselarij wordt vaak geheimzinnig genoemd. Waarom wordt niet verteld wat er in rituelen gebeurt? Waarom mogen buitenstaanders er niet bij zijn als vrijmetselaren samenkomen? Waarom zijn vrijmetselaren verplicht om over wat er in Loges gebeurt te zwijgen? In toenemende mate kan men zich in de maatschappij minder vinden in dogmatiek, terwijl er toch behoefte is aan het discussiëren over levensvraagstukken. Een groeiend aantal mensen vindt binnen de geborgenheid van vrijmetselaarsloges de vrijheid daarover te praten. Zoiets kan voor hen alleen dan in werkelijke vrijheid, als de logebijeenkomsten besloten zijn. Het is verklaarbaar dat bepaalde strak geleide geestelijke en politieke organisaties naar die beslotenheid met de nodige argwaan kijken. Maar terecht is dat niet. Je moet in een loge vrijuit kunnen spreken, zonder dat het de volgende dag wordt rondverteld, of in de krant of op Facebook staat. Je moet je kwetsbaar kunnen opstellen. Daarvoor achten vrijmetselaars een zekere intimiteit nodig. En daarom bestaat de plicht tot geheimhouding over wat in loges wordt besproken.

Geheime rituelen

De plicht om te zwijgen over wat er in de rituelen staat geschreven heeft een andere achtergrond. In een vrijmetselaarsritueel wordt je een aantal keren verrast. Er overkomen je dingen die je aan het denken moeten zetten over jezelf en over je verhouding ten opzichte van anderen en de maatschappij. Het zijn geen gebeurtenissen die je niet zou willen meemaken. Ze zijn waardevol en worden dat naar gelang je langer lid bent steeds meer.

Die momenten moeten je 'overkomen' om indruk te maken en om je aan het denken te zetten. Als je ze tevoren zou weten, dan ontnem je jezelf iets. De belangrijkste reden dat vrijmetselaren zwijgen over die rituelen is dus – verrassend genoeg – niet hun eigen belang, maar het belang van degene die nog

niet is ingewijd. Toch is er nog een andere reden om te zwijgen over wat er in rituele bijeenkomsten gebeurt. De vrijmetselarij is vormgegeven als een middeleeuws steenhoudersgilde. Traditioneel kent zo'n gilde drie soorten leden, drie 'graden', te weten leerling, gezel en meester. Als je als rondtrekkende steenhouwer werk zocht en je bij een bouwplaats aanmeldde, moest je kunnen bewijzen dat je een echte steenhouwer was. Je moest ook kunnen aantonen dat je een bepaalde graad van vaardigheid in je vak had. Gezellen konden nu eenmaal meer dan Leerlingen en Meesters waren tot meer in staat dan Gezellen. Ze werden ook verschillend betaald.

Aanraking

Om die reden bestonden er herkenningwoorden, -tekens en -aanrakingen voor iedere graad. Als onderdeel van de traditie worden zulke herkenningbegrippen nog steeds aan de nieuwe leerling, gezel of meester verteld. Maar

**Broederschap hoort
geen leeg woord te zijn**

het is meer dan een traditie. De beslotenheid, de intimiteit van een loge kan alleen worden gegarandeerd als je zeker weet dat iedereen ook echt vrijmetselaar is. Iedere vrijmetselaar heeft toegang tot elke vrijmetselaarsloge in de wereld en zulke bezoeken worden dan ook vaak afgelegd. Hoe weet men in een loge dat die onbekende gast ook werkelijk lid is? Hierbij komen onder meer die herkenningbegrippen dan goed van pas en ook daarom bestaat er de plicht tot zwijgen over de inhoud van de rituelen.

De eigen maat

Van belang is dat verplichtingen aangegaan worden vanuit vrije wil. De vrije wil en het recht op eigen inzicht zijn essentiële onderdelen van de vrijmetselarij. Het staat de leden dan ook vrij de vrijmetselaarswerkwijze naar eigen inzicht te interpreteren. Vrijmetselaren zijn vrijdenkers, die tolerantie hoog in het vaandel hebben. En ze zijn zoekers, die erkennen nooit uitgezocht zijn. Maar het is niet alleen 'vrijheid-blijheid' in de Orde. Een deel van de verplichtingen is tamelijk eenduidig, zoals de plicht tot geheimhouding. De plicht te trachten een beter mens te worden echter, is zeer

persoonlijk. Wie zal de ander daarin de maat nemen? Dat geldt ook voor de plicht te bouwen aan een betere wereld. Al snel zou bij een eventuele beoordeling daarvan immers de eigen mening van de beoordelaar worden gehanteerd over wat een beter mens is en wat een betere wereld zou zijn. De vrijmetselaar kan dus wat dat betreft alleen zichzelf de maat nemen.

Het staat ook in de Ordewetgeving, in het statuut en reglement beschreven. De vrijmetselaar erkent:

- de hoge waarde van de menselijke persoonlijkheid;
- de gelijkwaardigheid van alle mensen; ieders recht om zelfstandig te
- zoeken naar waarheid; en
- ieders verantwoordelijkheid voor zijn eigen doen en laten.

Broederschap verplicht

Broederschap hoort geen leeg woord te zijn. Als je ziet dat een andere vrijmetselaar het moeilijk heeft dan sta je hem bij. Dat is een plicht. Maar een belangrijk begrip in de vrijmetselarij is dat het in het leven op jezelf aankomt. Jij zal je leven zelf moet vormgeven en verder ontwikkelen. Daar waar mogelijk zal de hulp aan een vrijmetselaar in problemen er daarom uit moeten bestaan hem – waar mogelijk – te helpen weer op eigen benen te staan. Broederschap is verder ook begrip willen opbrengen voor de ander in je loge, hem te verdragen en hem aandacht te geven, zowel in goede als in slechte tijden.

Zelfontplooiing

Tot slot. Wanneer verplichtingen alleen aanvoelen als een last, een vervelende sleur, dan zal iemand zich er al snel tegen verzetten. Het is beter het woord 'plicht' in de vrijmetselarij synoniem te zien aan het krijgen van een kans; een kans om uit de dagelijkse sleur te komen. Om de dagelijkse sleur op de juiste wijze te kunnen wegen en te interpreteren. De morele en spirituele plichten van de vrijmetselarij bieden dan ook eerder een interessante uitdaging en een uitnodiging tot zelfontplooiing. Het is de mogelijkheid tot het verbreden van de horizon door onder meer beleving, door ordelijke gedachteswisseling over onderwerpen die het leven raken, door studie en door zelfverbetering. De regelgeving van de vrijmetselarij hoort daarbij geen knellende kleding te zijn, maar steun te bieden daar waar dat nodig is. De plichten die de Orde van Vrijmetselaren stelt, komen dus goed van pas. ♦

Hoe wordt je vrijmetselaar

De meeste kandidaten voor een lidmaatschap van een loge melden zich aan door tussenkomst van een lid van een loge. Kent u niemand in uw omgeving die vrijmetselaar is, dan kan u zich melden bij de secretaris van de plaatselijke loge. De adresgegevens van een secretaris van een loge zijn in de regel te vinden via het internet en meestal ook in het plaatselijke telefoon- of adresboek. Via de Orde is ook nadere informatie over de vrijmetselarij in het algemeen, alsook het adres van een plaatselijke loge.

Foto's: Paul Mellaart.

De aannemingsprocedure is lang en ontrekt zich grotendeels aan het oog van de 'kandidaat'. De eerste stap voor een belangstellende is het invullen van een vragenlijst en het opstellen van een levensbeschrijving, alsook het opgeven van de namen en adresgegevens. Wanneer deze papieren zijn ingeleverd volgt in de regel een of meerdere gesprekken met de voorzitter van de loge waarbij de geïnteresseerde zich aanmeldt. Van dit gesprek maakt de voorzitter een verslag.

Procedure

Vervolgens zal de loge de onderzoekscommissie bijeenroepen om een gesprek te hebben met het potentiële lid. Tijdens dit gesprek proberen de leden van de onderzoekscommissie zich een oordeel te vormen over de kandidaat en vooral een antwoord te krijgen op de vraag of dit mogelijk toekomstige lid past in de sfeer die iedere loge nu eenmaal kenmerkt. En of de kandidaat ook voordeel zal hebben bij een lidmaatschap van deze Loge. Want beiden, de loge en de kandidaat, moeten het gevoel krijgen dat zij 'bij elkaar passen'. Bovendien moeten er nog twee vrijmetselaars zijn die óf de kandidaat al kennen óf hem nu gaan leren kennen en over de kandidaat een 'aanbevelingsbrief' kunnen schrijven. Wanneer al deze papieren bij de secretaris van de onderzoekscommissie binnen zijn en alles naar tevredenheid van de voorzitter van deze onderzoekscommissie is verlopen, wordt deze stapel papieren door-

Vrijmetselaar worden, denk er eens over na!

Gravure van een kandidaat-vrijmetselaar in de kamer van overdenking.

gestuurd naar de Grootonderzoeker van de Orde. Wanneer hij zijn goedkeuring heeft afgegeven, kan een datum worden vastgesteld waarop de kandidaat als vrijmetselaar zal worden aangenomen.

Kosten

De kosten van het lidmaatschap van een loge bedragen jaarlijks rond de 350 euro. In het eerste jaar wordt vaak daarboven een extra bedrag gevraagd, ook wel entreegeld genoemd. Verder zijn er nog kosten verbonden aan het bijwonen van de broedermalen na afloop van een rituele bijeenkomst. Tijdens de aannemingsprocedure zal de kandidaat worden meegedeeld wat het gebruik van de loge is qua kleding tijdens de formele bijeenkomsten. In sommige loges is dat een donker pak met zwarte stropdas, in andere loges is dat een smoking met zwart strikje of een rokkostuum met wit strikje.

Niet toegestaan

De essentiële kwalificatie voor toelating tot, en een voortduren van het lidmaatschap, is een erkenning of besef van een 'Hoog Beginsel'. Vrijmetselaren geloven 'ieder op hun eigen wijze' dat er meer is tussen hemel en aarde dat de mensheid

beweegt. Onafhankelijk van enige politieke of religieuze beweging is de vrijmetselaar zich bewust van zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het wordt nadrukkelijk aan de individuele vrijmetselaar overgelaten de grondslagen van de vrijmetselarij te vertalen in politieke daden of godsdienstige keuzes. Daarom kan een vrijmetselaar nooit pretenderen namens de vrijmetselarij uitspraken te doen over godsdienstige

of politieke zaken. De Orde van Vrijmetselaren onder het Grootoosten der Nederlanden laat haar leden volledig vrij in hun religieuze en politieke opvattingen. Wel vraagt zij van haar leden een respectvol naleven van de wet van het land waarin zij werken of verblijven. De principes van de vrijmetselarij komen dan ook op geen enkele wijze in conflict met de burgerplichten van haar leden. ♦

'Een vrijmetselaar is een vrij man van goede naam, die is ingewijd in een tot de Orde van Vrijmetselaren behorende loge, dan wel in een loge die werkt onder een door de Orde erkende Grootloge. Hij werkt samen met andere vrijmetselaren, met behulp van symbolen en rituelen aan zijn persoonlijke vorming. Deze symbolen en rituelen zijn door de traditie gegeven; zij worden naar eigen inzicht door de vrijmetselaren geïnterpreteerd. De gezamenlijke arbeid stimuleert hem naar vermogen bij te dragen aan een betere samenleving. De vrijmetselaar zoekt op wat mensen verbindt en tracht weg te nemen wat hen verdeelt, opdat het ideaal van een alles verbindende broederschap gestalte kan krijgen. Daarbij aanvaardt hij een persoonlijke verantwoordelijkheid ten opzichte van de wereld die hij ziet als een te voltooiën bouwwerk, waarvan ieder mens een levende bouwsteen is. Hij verricht arbeid die arbeid in het licht van een hoog beginsel, symbolisch aangeduid als 'Opperbouwmeester des Heelals'. De vrijmetselaar erkent de hoge waarde van de menselijke persoonlijkheid, de gelijkwaardigheid van alle mensen, ieders recht om zelfstandig te zoeken naar waarheid en ieders verantwoordelijkheid voor zijn doen en laten.'

Goed beschouwd

(OVERLEVEN)

KEES SPARREBOOM

Dutch Regalia

(voorheen W. van Emden Regalia)

Wij zijn en blijven, de vertrouwde leverancier voor al uw maçonnieke behoeften, met een nieuw gezicht.

U kunt er van op aan dat de service die u van ons gewend bent gehandhaafd blijft. Wij staan in voor hoge kwaliteit, een goede afwerking van onze producten en blijven werken met de juiste vakmensen, die al jaren de beste producten aan ons leveren. Veel mogelijk, ook voor speciale opdrachten, ontwerpen en diensten, (bijvoorbeeld graveren van glas en metaal).

Wij denken graag met u mee, heeft u vragen?

Bel dan gerust telefoon 0251-827317.

Of mail naar info@dutchregalia.nl.

www.dutchregalia.nl

Wij zoeken altijd samen naar oplossingen

Clemens Hondtong Masonic Antiques & Collectables

Sinds 1996

Gespecialiseerd in boeken, verzamelobjecten, regalia en antiek op het gebied van vrijmetselarij.

☎ 06-53887063

✉ c.hondtong@outlook.com

🏠 www.hondtong.nl

Tevens te koop gevraagd: Maçonnieke boeken, regalia en verzamelobjecten.

Jaarlijks aanwezig op:

- Het Grootoosten • Dag van de Orde A.A.S.R. • Groot-kapittel HKG • Groot-kapittel Hoge graden
- District Grand Lodge Merkmesters • Zomer Sint-Jan Le Droit Humain • Studiedag Ritus en Tempelbouw

Studiedag

Zaterdag 23 september 2017

Vanuit de mens naar het oneindige

Ritus en Tempelbouw studiedag

Prof. dr. Pieter van de Ree, buitengewoon hoogleraar voor organische architectuur aan de Alanus Hochschule in Alfter, Bonn.

Titel: "Tempels en riten als brug tussen mens en kosmos"

Prof. em. Roger Burggraeve, ethicus en Levinas onderzoeker KU Leuven.

Titel: "Intrige van het Oneindige in het Eindige"

(vanuit het denken van Levinas over vrijheid, gelaat en verantwoordelijkheid)

Grootmeester Gerrit van Eijk presenteert de activiteiten rondom de herdenking van 300 jaar vrijmetselarij en haar betekenis in de huidige samenleving.

Presentatie van het jubileumboek "DE MAGIE VAN DE LOGE"

Het boek is tijdens de studiedag tegen sterk gereduceerde prijs verkrijgbaar.

Uitreiking 4e oeuvreprijs Ritus en Tempelbouw

Muzikale intermezzi door Klezmertrio Cacoca

Aanvang 10.45 uur, registratie vanaf 9.30 uur. Afsluiting 16.45 uur.

Kosten: 45,00 p/p incl. koffie – thee en uitgebreide lunch en borrel na afloop.

Locatie: Hotel/restaurant Oud London, Woudenbergseweg 52, 3707 HX Zeist.

Aanmelding en verdere informatie via de website www.ritusentempelbouw.nl

BELANGSTELLENDEN VAN HARTE WELKOM